

Αστέρης Δ. Γλιάκος

Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Θεσμικό & Ουσιαστικό Δίκαιο

2012

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ Τ
Σ // ΘΕΣΜΙΚ

3S

0412/ 03

ΤΙΜΗ

NOMIKH BIBLIOTHEKH

ΤΜΗΜΑ IV

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ο συντονισμός της νομισματικής και οικονομικής πολιτικής των κρατών μελών αντιμετωπιζόταν με ελάχιστες δεσμεύσεις στην αρχική συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα. Η βασική υποχρέωση των κρατών μελών ήταν να συντονίσουν τις οικονομικές τους πολιτικές στο βαθμό που ήταν αναγκαίο για την επίτευξη των στόχων της Κοινότητας. Η συναλλαγματική πολιτική των κρατών μελών δεν έπρεπε να δημιουργεί τεχνητά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στην κοινή αγορά.

Ωστόσο, ήδη από το 1962 η Επιτροπή διατύπωνε τη θέση ότι η δημιουργία της τελωνειακής ένωσης θα οδηγούσε σε μια οικονομική και νομισματική ένωση (ONE), εάν τα κράτη μέλη ήθελαν να εξασφαλίσουν τα επιτεύγματα της τελωνειακής ένωσης. Η πρώτη προσπάθεια για την επίσημη αντιμετώπιση του θέματος ήταν η επονομασθείσα Επιτροπή Werner, πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου, η έκθεση της οποίας (8.10.1970) συνιστούσε τη σταδιακή δημιουργία μιας ONE. Της εκθέσεως αυτής ακολούθησαν διάφορες άτολμες πράξεις του Συμβουλίου, μέχρι που αποφασίστηκε, το Μάιο 1979, το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα (ΕΝΣ) με επίκεντρο το Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Συναλλαγματικών Ισοτιμιών. Επιδίωξη ήταν ο έλεγχος των συναλλαγματικών διακυμάνσεων, σε σχέση με ένα πλαίσιο αναφοράς. Οποιαδήποτε υπέρβαση περισσότερο από 2.25% οδηγούσε στην παρέμβαση των κεντρικών τραπεζών, οι οποίες ήδη από το 1972 είχαν οργανωθεί στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Νομισματικής Συνεργασίας, πρώτη μορφή του μελλοντικού συστήματος των Ευρωπαϊκών Κεντρικών Τραπεζών. Το Ταμείο αυτό διευκόλυνε το δανεισμό των κεντρικών τραπεζών, παρείχε νομισματική στήριξη και τεχνογνωσία.

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 αναγνώρισε τον στόχο της ONE στο προοίμιο της, καθώς και την ύπαρξη του ΕΝΣ και της Ευρωπαϊκής Νομισματικής Μονάδας.¹⁰⁰¹ Ταυτόχρονα πρόβλεπε μια στενότερη συνεργασία των κρατών μελών σε θέματα οικονομικής και νομισματικής πολιτικής. Η πλήρης απελευθέρωση της κίνησης των κεφαλαίων περιόρισε την εθνική αρμοδιότητα στα νομισματικά θέματα και διευκόλυνε τη λειτουργία του ΕΝΣ. Τον Ιούνιο 1988 συστάθηκε ειδική Επιτροπή με την προεδρία του τότε Προέδρου της Επιτροπής, Ντελόρ, με καθήκον την υποβολή συγκεκριμένου σχεδίου δημιουργίας μιας ONE.

Κατά τις διαπραγματεύσεις αυτές, η Γερμανία επιδίωξε η ευρωπαϊκή νομισματική αρχή να αντανakλά τα κύρια χαρακτηριστικά της Γερμανικής Κεντρικής Τράπεζας

1001. European Currency Unit, ECU.

και το πρωταρχικό καθήκον της να είναι η σταθερότητα των τιμών. Η κατάρρευση του σοβιετικού μπλοκ επέτρεψε την επανένωση της Γερμανίας, η οποία κατά τη Γαλλία έπρεπε να αντισταθμιστεί με την εγκαθίδρυση της ΟΝΕ.¹⁰⁰² Η σταδιακή εγκαθίδρυση της ΟΝΕ θα επέτρεπε αφενός να ολοκληρωθεί η εσωτερική αγορά, αφετέρου τα κράτη μέλη να συντονίσουν τις οικονομικές τους πολιτικές. Το πρώτο στάδιο άρχισε την 1.7.1990, το δεύτερο την 1.1.1994 και το τρίτο την 1.1.1999. Οι δεσμεύσεις που τέθηκαν για τη μετάβαση στο επόμενο στάδιο αναδεικνύει και τα θεμέλια της ΟΝΕ.

Κατά το πρώτο στάδιο, τα κράτη μέλη έπρεπε να εξασφαλίσουν την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων, τις απαγορεύσεις για υπεραναλήψεις και πιστωτικές διευκολύνσεις από τις κεντρικές τράπεζες προς τις εθνικές κυβερνήσεις, την προνομιακή πρόσβαση των τελευταίων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τη θέσπιση πολυετών προγραμμάτων που ήταν αναγκαία για την πραγματοποίηση της οικονομικής και νομισματικής ένωσης, ιδίως όσον αφορά τη σταθερότητα των τιμών και την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών. Η εκπλήρωση των δεσμεύσεων αυτών αξιολογήθηκε από το Συμβούλιο, με βάση έκθεση της Επιτροπής, η οποία αναφερόταν ιδίως στη σταθερότητα των τιμών και την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών, καθώς και στην πρόοδο που είχε επιτευχθεί όσον αφορά την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας για την εσωτερική αγορά.¹⁰⁰³

Κατά το δεύτερο στάδιο, σύμφωνα με τη Συνθήκη, τα κράτη μέλη αφενός «προσπαθούν να αποφεύγουν τα υπερβολικά δημοσιονομικά ελλείμματα», αφετέρου να κινήσουν τη διαδικασία που οδηγεί στην ανεξαρτησία των κεντρικών τραπεζών.¹⁰⁰⁴ Κρίσιμη εν προκειμένω είναι η έννοια του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος, την εποπτεία του οποίου η Συνθήκη ανέθεσε στην Επιτροπή. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή εξετάζει το ύψος αφενός του δημοσιονομικού ελλείμματος, αφετέρου τη δημοσίου χρέους, σε σχέση με τιμές αναφοράς που ορίστηκαν σε σχετικό πρωτόκολλο. Οι τιμές αυτές είναι 3% για το λόγο του δημοσιονομικού ελλείμματος σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν και 60% για το λόγο μεταξύ του δημοσίου χρέους και του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Ωστόσο, κατά το δεύτερο στάδιο, η δέσμευση για αποφυγή του υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος ήταν περισσότερο πολιτικού παρά νομικού χαρακτήρα. Αυτό προκύπτει τόσο από την διατύπωση της σχετικής διάταξης που αναφέρεται σε «προσπάθεια»

1002. J. Gillingham, *European Integration, 1950-2003 Superstate or New Market Economy*, Cambridge, 2004, 274.

1003. Άρθρο 116.2 ΣΕΚ, το οποίο καταργήθηκε από την ΣΛΕΕ. Η επισήμανση αυτών των διατάξεων στοχεύει επίσης στην ανάδειξη των ευθυνών για την πρόσφατη κρίση του ευρώ.

1004. Άρθρο 116.3 ΣΛΕΕ, το οποίο καταργήθηκε από τη ΣΛΕΕ.

των κρατών μελών, όσο και από την έλλειψη οποιασδήποτε κύρωσης.¹⁰⁰⁵ Στο οργανωτικό επίπεδο, ιδρύεται το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Ίδρυμα (ΕΝΙ), το οποίο έχει νομική προσωπικότητα και απαρτίζεται από τους Διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών. Το ΕΝΙ διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο για την προπαρασκευή του τρίτου σταδίου, με τον προσδιορισμό του κανονιστικού, οργανωτικού και υλικοτεχνικού πλαισίου που απαιτείτο.

Το τρίτο στάδιο συνεπάγεται την εφαρμογή του συνόλου των διατάξεων που διέπουν την ΟΝΕ. Η απόφαση για την έναρξη του τρίτου σταδίου υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την 2.5.1998. Έτσι, σύμφωνα με το άρθρο 121.4 ΣΕΚ, το Συμβούλιο, συνερχόμενο σε επίπεδο Αρχηγών ή Κυβερνήσεων και λαμβάνοντας υπόψη τη σύσταση του Συμβουλίου και τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, επιβεβαίωσε, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, ποια κράτη μέλη πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση ενιαίου νομίσματος. Το Συμβούλιο έλαβε τη σύστασή του για την επάρκεια των κρατών μελών με ειδική πλειοψηφία, μετά από σύσταση της Επιτροπής. Η σύσταση της Επιτροπής βασίστηκε σε εκθέσεις που ετοίμασε τόσο το ΕΝΙ όσο και η ίδια. Οι εκθέσεις αυτές εξέταζαν κατά πόσον έχει επιτευχθεί υψηλός βαθμός σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση μεταξύ άλλων των κριτηρίων επίτευξης υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών και σταθερότητας των δημοσίων οικονομικών, ιδίως μέσω επίτευξης δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό έλλειμμα.¹⁰⁰⁶

Στην απόφασή του της 2.5.1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επιβεβαιώνει ότι έντεκα κράτη πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ενιαίου νομίσματος. Η Μεγάλη Βρετανία και η Δανία επιλέγουν να εξαιρεθούν. Η Ελλάδα και η Σουηδία κρίνονται ανέτοιμες. Το ευρώ γίνεται το κοινό νόμισμα από την 1.1.1999 για τα έντεκα κράτη μέλη, στα οποία προστίθεται από 1.1.2000 και η Ελλάδα. Η κυκλοφορία του νέου νομίσματος λαμβάνει χώρα την 1.1.2002. Με δημοψηφίσματα απορρίπτουν την ένταξη στο ευρώ, οι μεν Δανοί το 2000, οι δε Σουηδοί το 2003. Σήμερα, δέκα επτά κράτη μέλη έχουν ως επίσημο νόμισμα το ευρώ.¹⁰⁰⁷

1005. Δυνάμει του άρθρου 116.3 ΣΕΚ, κατά το δεύτερο στάδιο δεν εφαρμόζεται το άρθρο 104, παράγραφοι 1, 9, 11 και 14 της συνθήκης, (νυν 126 ΣΛΕΕ).

1006. Άρθρο 121 ΣΕΚ.

1007. Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Φιλανδία, Μάλτα, Κύπρος, Εσθονία, Σλοβακία, Σλοβενία. Επίσης το ευρώ έχουν ως νόμισμα το Μονακό, το Σαν Μαρίνο και το Βατικανό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η οικονομική πολιτική της Ένωσης ρυθμίζεται από τα άρθρα 120 έως 126 της συνθήκης. Στο άρθρο 119 της συνθήκης αναφέρονται ο σκοπός και οι αρχές που διέπουν τόσο την οικονομική όσο και τη νομισματική πολιτική της Ένωσης.¹⁰⁰⁸

Α. Σκοπός και αρχές της νομισματικής πολιτικής

Σύμφωνα με το άρθρο 119.1 ΣΛΕΕ «για τους σκοπούς του άρθρου 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η δράση των κρατών μελών και της Ένωσης περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπουν οι Συνθήκες, τη θέσπιση μιας οικονομικής πολιτικής, που βασίζεται στο στενό συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών, στην εσωτερική αγορά, καθώς και στον καθορισμό κοινών στόχων και ασκείται σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό».

Όπως ήδη επισημάνθηκε στο πρώτο μέρος του παρόντος, σχετικά με τους σκοπούς της Ένωσης, η Ένωση δεν θέσπισε μια κοινή οικονομική πολιτική, ελλείψει σχετικής αρμοδιότητας, αλλά περιορίστηκε να βασίσει τη σταθερότητα του κοινού νομίσματος στον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών.¹⁰⁰⁹ Αναμφίβολα, η ανάγκη αποτελεσματικής λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς, όπως και η αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, ασκούν σημαντικές και δομικές πιέσεις στις οικονομικές πολιτικές των κρατών, οι οποίες οφείλουν να διαμορφώνονται αντίστοιχα, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η εκπλήρωση των σχετικών σκοπών της Ένωσης. Πράγματι, όπως παρατηρήθηκε δεδομένου ότι η ΟΝΕ βασίζεται στην εσωτερική αγορά, οι ουσιαστικές συνέπειές της είναι πολύ μεγαλύτερες από ό,τι συνεπάγεται ο συντονι-

1008. Βλ. γενικά για την οικονομική και νομισματική πολιτική της Ένωσης, Καλαβρός/ Γεωργόπουλος, Ουσιαστικό δίκαιο, σελ. 218 επ., Παπαγιάννης, Εισαγωγή στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο, 2007, σελ. 583, επ., Κανελλόπουλος, Το θεσμικό πλαίσιο της Νομισματικής Ένωσης, στο «Εισαγωγή στις Ευρωπαϊκές Σπουδές», τόμος Β, 2001, σελ. 441, Γκόρτσος, Κατ' άρθρο ερμηνεία των άρθρων 98-124 ΣΕΚ, στο «Ερμηνεία κατ' άρθρο της ΣΕΕ και της ΣΕΚ, τόμος ΙΙΙ, (επιμ.) Κρεμλής και άλλοι, Γώγος, Κατ' άρθρο ερμηνεία των άρθρων 98-124 ΣΕΚ, στο «Ερμηνεία Συνθηκών για την ΕΕ και την ΕΚ, (επιμ.) Β. Σκουρής, 2004, σελ. 864 επ.

1009. Σύμφωνα με το άρθρο 5.1 ΣΕΕ «τα κράτη μέλη συντονίζουν τις οικονομικές τους πολιτικές στο πλαίσιο της Ένωσης. Για τον σκοπό αυτόν, το Συμβούλιο θεσπίζει μέτρα, ιδίως τους γενικούς προσανατολισμούς των πολιτικών αυτών. Ειδικές διατάξεις ισχύουν για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ».

σμός της μακροοικονομικής και φορολογικής πολιτικής.¹⁰¹⁰ Παράλληλα, η αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό έχει πολυδιάστατη σημασία, τόσο όσον αφορά ευρύτερα τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, όσο και την οικονομική πολιτική της Ένωσης. Έτσι, όπως ήδη άλλωστε αναλύθηκε, τα κράτη μέλη δεσμεύονται να μην παρεμβαίνουν στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, μέσω των δημοσίων επιχειρήσεων, υποχρέωση που οδήγησε στον σημαντικό περιορισμό του δημόσιου οικονομικού τομέα, ενώ μέσω της κοινής εμπορικής πολιτικής τίθενται κανόνες σταδιακής κατάργησης των περιορισμών στις διεθνείς συναλλαγές και στις άμεσες ξένες επενδύσεις. Επιπρόσθετα, η αρχή αυτή στον τομέα της οικονομικής πολιτικής απαγορεύει αφενός την υιοθέτηση ποσοτικών μέτρων περιορισμού της πίστωσης που παρέχουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, μια συννηθισμένη πρακτική στην άσκηση της γαλλικής νομισματικής πολιτικής, αφετέρου την παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για την αποτροπή εμφάνισης καταστάσεων χρεοκοπίας, ως δανειστή της ύστατης μορφής.¹⁰¹¹

Το άρθρο 119.3 της συνθήκης αναφέρεται σε κατευθυντήριες αρχές οι οποίες πρέπει να τηρούνται, όσον αφορά την άσκηση της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής. Οι αρχές αυτές αναπτύχθηκαν συνοπτικά κατά την ανάλυση των σκοπών της Ένωσης. Εν προκειμένω, αξίζει να ληφθεί ότι η αρχή που αφορά τη υγιή δημόσια οικονομικά αναφέρεται προπάντων στην αποφυγή υπερβολικού δημοσιονομικού ελλείμματος και εκείνη που συνεχεται προς το σταθερό ισοζύγιο πληρωμών επισημαίνει την ανάγκη ανάπτυξης μιας ανταγωνιστικής οικονομίας.

B. Η χρηματοδότηση των ελλειμμάτων

Ο τρόπος χρηματοδότησης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων αποτελούσε ανέκαθεν κυριαρχικό δικαίωμα των κρατών μελών, τα οποία προσέφευγαν στις υπηρεσίες των εθνικών κεντρικών τραπεζών, με κίνδυνο να τίθεται τις περισσότερες φορές ζήτημα νομισματικής σταθερότητας. Το δικαίωμα αυτό καταργήθηκε από τη συνθήκη, ενώ ταυτόχρονα η απαγόρευση χρηματοδότησης των ελλειμμάτων των κρατών μελών αφορά και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 123.1 ΣΛΕΕ: «Απαγορεύονται οι υπεραναλήψεις ή οποιουδήποτε άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ή από τις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών, προς θεσμικά και λοιπά όργανα ή οργανισμούς της Ένωσης, κεντρικές κυβερνήσεις, περιφερειακές,

1010. P. VerLoren van Themaat, Some Preliminary Observations on the Intergovernmental Conferences: The Relations Between the Concepts of a Common Market, a Monetary Union, a Political Union and Sovereignty, CMLRev 1991, 302.

1011. Lender of last resort. J.-V. Louis, Perspectives of the EMU after Maastricht, in J. Stuyck (ed.), Financial and Monetary Integration in the European Community: Legal, Institutional and Economic Aspects, Deventer 1993, 18.

τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλους οργανισμούς δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις των κρατών μελών. Απαγορεύεται επίσης να αγοράζουν απευθείας χρεόγραφα, από τους οργανισμούς ή τους φορείς αυτούς, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ή οι εθνικές κεντρικές τράπεζες». Ωστόσο, κατά τη δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου, η απαγόρευση αυτή «δεν ισχύει για τα πιστωτικά ιδρύματα που ανήκουν στο δημόσιο, στα οποία οφείλουν να επιφυλάσσουν οι εθνικές κεντρικές τράπεζες και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα την ίδια μεταχείριση όπως και στα ιδιωτικά πιστωτικά ιδρύματα όσον αφορά τη διάθεση αποθεμάτων από τις κεντρικές τράπεζες».

Οι διατάξεις αυτές προσδιορίστηκαν περισσότερο από τον κανονισμό 3603/93.¹⁰¹² Σύμφωνα με τον κανονισμό αυτό, εξαιρούνται τίτλοι του δημοσίου που αγοράστηκαν πριν από την 1.1.1994, διευκολύνσεις ημέρας προς το δημόσιο, επιταγές τρίτων προς το δημόσιο, οι οποίες μπορούν να πιστώνονται στο λογαριασμό του δημοσίου, προτού να χρεωθεί ο λογαριασμός της εκδότριας τράπεζας. Επίσης, δεν θεωρούνται απαγορευμένες διευκολύνσεις προς το δημόσιο τα διαθέσιμα της ΕΚΤ και των εθνικών κεντρικών τραπεζών σε μεταλλικό νόμισμα που εκδίδει ο δημόσιος τομέας μέχρι 10% του κυκλοφορούντος κοινού νομίσματος. Τέλος, εξαιρείται η χρηματοδότηση του δημοσίου από την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες για την εκπλήρωση υποχρεώσεων έναντι του ΔΝΤ.¹⁰¹³

Έχει σημασία εν προκειμένω να τονιστεί ότι το άρθρο 123.1 της συνθήκης απαγορεύει την απευθείας αγορά χρεογράφων, όχι δηλαδή την αγορά στην δευτερογενή αγορά, κάτι που η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έπραξε κατ' επανάληψη τα έτη 2010 και 2011 για να στηρίξει τη χρηματοδότηση κρατών που αντιμετώπιζαν προβλήματα λόγω των υψηλών τόκων που απαιτούνταν για δάνεια που θα παρέχονταν στην ελεύθερη αγορά.

Το άρθρο 124 της συνθήκης συμπληρώνει τις ως άνω διατάξεις προβλέποντας ότι «απαγορεύεται κάθε μέτρο που θεσπίζει προνομιακή πρόσβαση των θεσμικών και λοιπών οργάνων ή οργανισμών της Ένωσης, των κεντρικών κυβερνήσεων, των περιφερειακών, τοπικών ή άλλων δημοσίων αρχών, των άλλων οργανισμών δημοσίου δικαίου ή των δημόσιων επιχειρήσεων των κρατών μελών στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, εφόσον δεν υπαγορεύεται από λόγους προληπτικής εποπτείας». Η έννοια της προνομιακής πρόσβασης προσδιορίζεται από τον κανονισμό 3604/93. Προνομιακή θεωρείται η πρόσβαση όταν μια πράξη αναγκαστικού δικαίου υποχρεώνει τα πιστωτικά ιδρύματα να αποκτούν ή να κατέχουν ή να διατηρούν απαιτήσεις κατά των προσώπων για τα οποία ισχύει η απαγόρευση,

1012. ΕΕ L 332/1993, 1. J. Pipkorn, Legal Arrangements in the Treaty of Maastricht for the Effectiveness of the Economic and Monetary Union, CMLRev 1994, 263.

1013. Άρθρα 4 έως 7 του κανονισμού 3603/93, Ε L 332/93, 4.

κατά παράβαση των κανόνων της ελεύθερης αγοράς. Ωστόσο, δεν θεωρείται προνομιακή πρόσβαση, αφενός η θέσπιση μέτρων για τη συγκέντρωση κεφαλαίων σε δημόσια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα για τη χρηματοδότηση της λαϊκής στέγης, υπό τον όρο της μη διάκρισης με τα ιδιωτικά πιστωτικά ιδρύματα, αφετέρου η υποχρέωση προστασίας για τα νοικοκυριά ή αντιμετώπισης ζημιών από καταστροφές και πάλι με τήρηση της αρχής της μη διάκρισης.¹⁰¹⁴

Η παρέμβαση για λόγους προληπτικής εποπτείας διέπεται από τις σχετικές οδηγίες, οι οποίες ωστόσο και αυτές πρέπει να τηρούν τις ευρύτερες αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως την αρχή της μη διάκρισης μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών πιστωτικών ιδρυμάτων.¹⁰¹⁵

Γενικά, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να ενεργούν με γνώμονα τη λογική που διέπει την επιχειρηματική τους δραστηριότητα, η οποία συναρτά τις πράξεις τους με την πιστοληπτική αξιοπιστία ενός δανειστή, έστω και αν αυτός είναι το ίδιο το κράτος.¹⁰¹⁶

Τέλος, το άρθρο 125 της συνθήκης περιλαμβάνει την περίφημη «non bail out clause», η οποία λόγω της οικονομικής κρίσης έχει προσλάβει εξαιρετική σημασία. Σύμφωνα με το άρθρο 125.1 της συνθήκης: «Η Ένωση δεν ευθύνεται για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι κεντρικές κυβερνήσεις, οι περιφερειακές, τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλοι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις των κρατών μελών, ούτε τις αναλαμβάνει, με την επιφύλαξη των αμοιβαίων χρηματοοικονομικών εγγυήσεων για την από κοινού εκτέλεση ενός συγκεκριμένου έργου. Κανένα κράτος μέλος δεν ευθύνεται για τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι κεντρικές κυβερνήσεις, οι περιφερειακές, τοπικές ή άλλες δημόσιες αρχές, άλλοι οργανισμοί δημοσίου δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις άλλου κράτους μέλους, ούτε τις αναλαμβάνει, με την επιφύλαξη των αμοιβαίων χρηματοοικονομικών εγγυήσεων για την από κοινού εκτέλεση ενός συγκεκριμένου έργου». Η ρήτρα αυτή φαίνεται να αποβλέπει στην εξασφάλιση της δημοσιονομικής πειθαρχίας, εν τη απουσία της οποίας μόνη υπεύθυνη είναι η χώρα που την παραβλέπει. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μια διάταξη που επιδιώκει να εξασφαλίσει την τήρηση του συμφώνου σταθερότητας και ανάπτυξης, αν και εξαιρετικές επιπτώσεις, όπως αυτή της χρεοκοπίας ενός κράτους μέλους πρέπει να οδηγούν, και έχουν

1014. Άρθρο 1 του κανονισμού.

1015. Άρθρο 2 του κανονισμού που αναφέρεται και στην προστασία των πελατών των ιδρυμάτων. Βλ. για παράδειγμα την οδηγία 2006/48, ΕΕ L 177/2006, 1, η οποία μεταξύ άλλων ρυθμίζει τους δείκτες φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

1016. Η προαναφερθείσα οδηγία περιλαμβάνει κανόνες σύμφωνα με τους οποίους τα δάνεια προς κυβερνήσεις εντάσσονται στην κατηγορία των ακίνδυνων δανείων, ενώ ο σχετικός γενικός κανόνας είναι ότι ανασφαλή δάνεια συνεπάγονται μεγαλύτερη επάρκεια κεφαλαίου.

πράγματι οδηγήσει, όπως θα δούμε πιο κάτω, σε πρακτικές στήριξης του, ταυτόχρονα με την εφαρμογή προγραμμάτων εξυγίανσης των δημοσίων οικονομικών.

Γ. Εξουσία αντιμετώπισης σοβαρών δυσκολιών

Η συνθήκη προβλέπει δύο περιπτώσεις έκτακτων καταστάσεων, για την αντιμετώπιση των οποίων αρμόδιο είναι το Συμβούλιο, το οποίο λαμβάνει τις αποφάσεις, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής.¹⁰¹⁷

Η πρώτη περίπτωση αφορά την αντιμετώπιση μιας «οικονομικής κατάστασης, ιδίως αν ανακύψουν σοβαρές δυσκολίες στον εφοδιασμό με ορισμένα προϊόντα, ιδίως στον τομέα της ενέργειας». Η παρούσα διαδικασία αναφέρεται στις πετρελαϊκές κρίσεις που αντιμετώπισε η Ένωση, κατά το παρελθόν, για αυτό γίνεται και ρητή αναφορά στην ενέργεια. Επειδή αναφέρεται σε προϊόντα, η διαδικασία αυτή γίνεται με την επιφύλαξη άλλων διαδικασιών που προβλέπονται στις συνθήκες, όπως για παράδειγμα στον τομέα της γεωργίας.¹⁰¹⁸ Η συνθήκη της Λισαβόνας πρόσθεσε ότι το Συμβούλιο θεσπίζει τα κατάλληλα μέτρα «σε πνεύμα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών».

Η δεύτερη περίπτωση προσδιορίζεται διαφορετικά. «Όταν ένα κράτος μέλος αντιμετωπίζει δυσκολίες ή διατρέχει μεγάλο κίνδυνο να αντιμετωπίσει σοβαρές δυσκολίες, οφειλόμενες σε φυσικές καταστροφές ή έκτακτες περιστάσεις που εκφεύγουν από τον έλεγχό του, το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής, μπορεί να αποφασίσει να του χορηγήσει υπό ορισμένους όρους χρηματοδοτική ενίσχυση της Ένωσης. Ο πρόεδρος του Συμβουλίου ενημερώνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τη ληφθείσα απόφαση». Η διάταξη αυτή δεν διευκρινίζει την έννοια των έκτακτων περιστάσεων. Πάντως, η πρόταση της Επιτροπής να εντάξει στη διάταξη αυτή την υποστήριξη κρατών που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν προβλήματα στην εκπλήρωση των κριτηρίων σύγκλισης των οικονομιών τους για το τρίτο στάδιο της διαδικασίας δημιουργίας του κοινού νομίσματος απορρίφθηκε από ορισμένα κράτη, τα οποία έκριναν ότι η εν λόγω εκπλήρωση των κριτηρίων δεν θα έπρεπε να συνδεθεί με οικονομική υποστήριξη.¹⁰¹⁹ Η προσέγγιση αυτή που φαίνεται να εναρμονίζεται με εκείνη του άρθρου 125 της συνθήκης περί αποκλειστικής ευθύνης των κρατών μελών, καίτοι αυτό το άρθρο δεν αναφέρεται σε έκτακτες καταστάσεις, θέτει ωστόσο θέμα αλληλεγγύης. Πράγματι, η έννοια της έκτακτης κατάστασης συνεπάγεται την από κοινού αντιμετώπισή της, κατά μείζονα λόγο που η διαδικασία για την αποφυγή υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων αφορά τη συνήθη διαχείριση της οικονομικής κατάστασης.

1017. Άρθρο 122 ΣΛΕΕ.

1018. ΔΕΚ, 24.10.1973, Balkan Import Export, 5/73, Συλλογή, 671.

1019. J. Pipkorn, op. cit., 274.

Οι λόγοι αυτοί οδήγησαν το Συμβούλιο να επιλέξει ως νομική βάση το άρθρο 122.2 ΣΛΕΕ για την έκδοση του κανονισμού 407/2010 περί εγκαθιδρύσεως ενός Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθεροποίησης.¹⁰²⁰ Στο προσέμιο του κανονισμού αυτού, γίνεται λόγος για τις δυσκολίες από σοβαρή επιδείνωση του οικονομικού και χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος, ιδίως λόγω της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της οικονομικής ύφεσης.

Τέλος, χρήσιμο είναι να επισημανθεί η νομοτεχνική υστέρηση του άρθρου 122, το οποίο καίτοι διέπεται από την ίδια λογική περιλαμβάνει δύο διατάξεις, δομημένες διαφορετικά, ως προς τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τη σχέση των ρυθμίσεων με την αρχή της αλληλεγγύης και τον προσδιορισμό της έννοιας της έκτακτης κατάστασης.

Δ. Ο συντονισμός των εθνικών οικονομικών πολιτικών

Ο συντονισμός των εθνικών οικονομικών πολιτικών μπορεί να επιτευχθεί είτε σε εθελοντική βάση είτε με κοινές ρυθμίσεις. Κατά τη διαπραγμάτευση της ΟΝΕ, η θέση της Μεγάλης Βρετανίας ήταν ότι δεν απαιτείται παρέμβαση της Ένωσης στα κράτη μέλη. Δεδομένης της στάσης των αγορών που συνήθως επιβραβεύουν τα κράτη με υγιή δημόσια οικονομικά, ενώ επιζητούν υψηλά επιτόκια για την αντίθετη περίπτωση, τα κράτη μέλη θα οδηγούνταν από μόνα τους στη λήψη των αναγκαίων μέτρων, χωρίς να παρίσταται ανάγκη ενός αναγκαστικού συντονισμού. Ωστόσο, οι ενδεχόμενες επιπτώσεις από την ύπαρξη κρατών με μεγάλα ελλείμματα προς τα κράτη μέλη με υγιή δημόσια οικονομικά, στην ανάπτυξη τόσο μιας ευρωπαϊκής αγοράς κεφαλαίου, όσο και μιας κοινής επενδυτικής πολιτικής, έπεισαν τα κράτη μέλη για την ανάγκη ενός στενού συντονισμού των οικονομικών τους πολιτικών. Άλλωστε, η εμπειρία έδειξε ότι για μεγάλο διάστημα οι χρηματαγορές δεν αντιδρούσαν αντίστοιχα της οικονομικής κατάστασης ενός κράτους μέλους, ιδίως όσον αφορά την ύπαρξη υψηλού δημόσιου χρέους και χαμηλής παραγωγικότητας.¹⁰²¹ Ως γνωστόν, η κατάσταση αυτή της σχετικής αδράνειας των αγορών άλλαξε δραματικά, με αποτέλεσμα όπως θα εξεταστεί πιο κάτω τα κράτη μέλη να αναγκαστούν να πάρουν σημαντικά μέτρα περαιτέρω συντονισμού.

Όσον αφορά τη διαδικασία αποφυγής των υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων,¹⁰²² η Γερμανία τη θεωρούσε ελάχιστα αυστηρή, με αποτέλεσμα να προ-

1020. ΕΕ L 118/12.5.2010, 1. Επί του θέματος, βλ., επίσης κατωτέρω για τους μηχανισμούς σταθεροποίησης.

1021. J.-P. Fitoussi, Fiscal Policy: Why no reaction yet by the markets? European Parliament, Committee for Economic and Monetary Affairs, briefing paper no 2-5 May 2005.

1022. Άρθρο 126 ΣΛΕΕ.

τείνει το 1997 το Σύμφωνο Σταθερότητας και ανάπτυξης.¹⁰²³ Το Σύμφωνο αυτό με δύο σχετικούς κανονισμούς έγινε αποδεκτό από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τον Ιούνιο του 1997.¹⁰²⁴ Οι νέες διατάξεις ενίσχυσαν τις σχετικές ρυθμίσεις της συνθήκης, ωστόσο υπολείπονταν εκείνων που πρότεινε η Γερμανία, η οποία επιδίωκε τη μείωση του κριτηρίου για το έλλειμμα από 3% στο 1% και την επιβολή αυτόματων κυρώσεων σε περίπτωση διαπίστωσης υπερβολικού ελλείμματος.

α) Πολυμερής εποπτεία

Η διαδικασία πολυμερούς εποπτείας προσδιορίζεται αναλυτικά από το άρθρο 121 της συνθήκης. Συνοπτικά, η διαδικασία αυτή είναι η ακόλουθη.

Τα κράτη μέλη θεωρούν τις οικονομικές τους πολιτικές θέμα κοινού ενδιαφέροντος και τις συντονίζουν στα πλαίσια του Συμβουλίου. Το Συμβούλιο, μετά από σύσταση της Επιτροπής, συντάσσει σχέδιο των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και απευθύνει έκθεση με τα πορίσματά του στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Με βάση τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο διατυπώνει σύσταση με τους γενικούς προσανατολισμούς.

Με βάση εκθέσεις που του υποβάλλει η Επιτροπή, το Συμβούλιο παρακολουθεί τις οικονομικές εξελίξεις σε κάθε κράτος μέλος, καθώς και τη συνέπεια των οικονομικών πολιτικών με τους γενικούς προσανατολισμούς και προβαίνει τακτικά σε συνολική αξιολόγηση. Για τους σκοπούς αυτής της πολυμερούς εποπτείας, τα κράτη μέλη ενημερώνουν την Επιτροπή για τα σημαντικά μέτρα που λαμβάνουν και τις διαβιβάζουν όποιες άλλες πληροφορίες κρίνουν αναγκαίες.

Όταν διαπιστώνεται ότι η οικονομική πολιτική ενός κράτους μέλους αντιβαίνει προς τους γενικούς προσανατολισμούς ή ότι ενδέχεται να θέσει σε κίνδυνο την καλή λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η Επιτροπή μπορεί να απευθύνει τροποποίηση στο εν λόγω κράτος μέλος. Το Συμβούλιο, μετά από σύσταση της Επιτροπής, μπορεί να απευθύνει τις αναγκαίες συστάσεις προς το εν λόγω κράτος μέλος. Το Συμβούλιο, προτάσει της Επιτροπής, μπορεί να αποφασίσει να ανακοινώσει δημόσια τις συστάσεις του.

Ο πρόεδρος του Συμβουλίου και η Επιτροπή διαβιβάζουν έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για τα αποτελέσματα της πολυμερούς εποπτείας. Ο πρόεδρος του Συμβουλίου μπορεί να κληθεί να εμφανιστεί ενώπιον της αρμόδιας επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εάν το Συμβούλιο έχει ανακοινώσει δημόσια τις συστάσεις του.

1023. Stability and Growth Pact.

1024. ΕΕ 1997, L 209/1. Οι κανονισμοί 1466/97 και 1467/97 δημοσιεύτηκαν στην ΕΕ 1997, L 209/6, C 236/1.

Τέλος, κατά το άρθρο 121 της συνθήκης το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, μπορούν να θεσπίζουν λεπτομερείς κανόνες για τη διαδικασία πολυμερούς εποπτείας.

Κύριος σκοπός των γενικών προσανατολισμών είναι η αποφυγή υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Το κείμενο των προσανατολισμών διαιρείται σε δύο μέρη. Το πρώτο περιγράφει τη γενική οικονομική κατάσταση σε όλη την Ένωση, τη γενική εξέλιξη της παγκόσμιας οικονομίας και των σχετικών επιθυμητών κατευθύνσεων. Το δεύτερο μέρος αναφέρεται με λεπτομέρειες στην οικονομική πολιτική κάθε κράτους μέλους, με σαφείς συστάσεις ως προς τους στόχους της πολιτικής που πρέπει να ακολουθηθεί και τα εργαλεία πολιτικής που θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν. Μεταξύ των θεμάτων που αναλύονται είναι η δημοσιονομική πολιτική, η ανάπτυξη της αγοράς εργασίας, οι επενδύσεις και η ανάπτυξη των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης.

Αν και οι συστάσεις που υιοθετούνται δεν έχουν νομική δεσμευτικότητα, τα κράτη μέλη προσπαθούν να ανταποκριθούν. Η αξιολόγηση των προγραμμάτων σύγκλισης γίνεται σε ετήσια βάση. Τα άρθρα 3 και 7 του κανονισμού 1466/97 προσδιορίζουν τις πληροφορίες που τα κράτη υποχρεούνται να μεταβιβάσουν στην Επιτροπή, μεταξύ των οποίων τις υποθέσεις οικονομικής ανάπτυξης, μια αναλυτική και ποσοτική αξιολόγηση της δημοσιονομικής και οικονομικής πολιτικής, το ποσοστό δημόσιου χρέους και ελλείμματος, καθώς και τις επιπτώσεις σε αυτά διάφορων μέτρων. Η αξιολόγηση αφορά όχι μόνο το αντίστοιχο έτος, αλλά και τα επόμενα τρία χρόνια.

Γενικά, η διαδικασία της πολυμερούς εποπτείας διακρίνεται για τον αδύναμο νομικό της χαρακτήρα. Προσπάθειες να εισαχθεί ένας χωριστός μηχανισμός κυρώσεων από εκείνον των υπερβολικών ελλειμμάτων απέτυχαν. Εν συνεχεία, αν και ο ρόλος της Επιτροπής αναβαθμίστηκε με την αναγνώριση της δυνατότητας να απευθύνει προειδοποιήσεις στα κράτη μέλη που δεν ακολουθούν τους γενικούς προσανατολισμούς, ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μένει περιορισμένος.

β) Η διαδικασία αποφυγής υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων

Η διαδικασία αποφυγής των υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων ρυθμίζεται εκτενώς από το άρθρο 126 ΣΛΕΕ.

Κατ' αρχάς, οριοθετείται η έννοια της δημοσιονομικής πειθαρχίας αναφορικά με δύο κριτήρια. Το πρώτο αναφέρεται στο λόγο του προβλεπόμενου ή υφιστάμενου δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν. Η τιμή αναφοράς σύμφωνα με το υπ' αριθμό 12 πρωτόκολλο είναι 3%. Το δεύτερο κριτήριο

αφορά την τήρηση του δημοσίου χρέους, το οποίο σε σχέση με το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν δεν πρέπει να ξεπερνά το 60%.

Εν συνεχεία, ανατίθεται στην Επιτροπή η αρμοδιότητα και ευθύνη παρακολούθησης της εξέλιξης της δημοσιονομικής κατάστασης στα κράτη μέλη προκειμένου να εντοπιστούν οι μεγάλες αποκλίσεις με αυτά τα ποσοστά. Σε περίπτωση μη εκπλήρωσης, η Επιτροπή συντάσσει έκθεση, ως πρώτο βήμα και εν συνεχεία αφού απευθύνει γνώμη στο εν λόγω κράτος μέλος ενημερώνει σχετικά το Συμβούλιο.

Σε περίπτωση που το Συμβούλιο αποφασίσει ότι υπάρχει υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα απευθύνει χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και μετά από σύσταση της Επιτροπής, συστάσεις στο εν λόγω κράτος μέλος, προκειμένου να τερματίσει αυτήν την κατάσταση εντός καθορισμένου χρονικού διαστήματος. Οι συστάσεις αυτές δεν ανακοινώνονται, εκτός και αν το Συμβούλιο διαπιστώσει ότι το υπό έλεγχο κράτος μέλος δεν ανέλαβε αποτελεσματική δράση.

Εάν ένα κράτος μέλος επιμένει να μην εφαρμόζει τις συστάσεις του Συμβουλίου, αυτό μπορεί να αποφασίσει να ειδοποιήσει το κράτος μέλος να λάβει, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, μέτρα για τη μείωση του ελλείμματος, την οποία το Συμβούλιο κρίνει αναγκαία για να αντιμετωπιστεί η κατάσταση αυτή. Σε αυτήν την περίπτωση, το Συμβούλιο μπορεί να ζητήσει από κράτος μέλος αυτό, να υποβάλει εκθέσεις σύμφωνα με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, για να εξετάσει τις προσπάθειες προσαρμογής που καταβάλλει αυτό το κράτος μέλος.

Εάν και πάλι το εν λόγω κράτος μέλος αρνηθεί να συμμορφωθεί, τότε το Συμβούλιο μπορεί να λάβει ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα μέτρα:

- να απαιτήσει να δημοσιεύσει το εν λόγω κράτος μέλος πρόσθετες πληροφορίες τις οποίες ορίζει το Συμβούλιο, προτού εκδώσει ομολογίες και χρεόγραφα,
- να καλέσει την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να αναθεωρήσει την πολιτική δανεισμού που ασκεί έναντι του εν λόγω κράτους μέλους,
- να απαιτήσει από το εν λόγω κράτος μέλος να καταθέσει ατόκως στην Ένωση ποσό κατάλληλου ύψους, έως ότου, κατά τη γνώμη του Συμβουλίου, διορθωθεί το υπερβολικό έλλειμμα,
- να επιβάλλει πρόστιμα εύλογου ύψους.

Ο κανονισμός 1467/97, όπως τροποποιήθηκε το 2005, προσδιορίζει ειδικότερα τη διαδικασία αποφυγής υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Η Επιτροπή στην αξιολόγησή της για την οικονομική κατάσταση ενός κράτους μέλους λαμβάνει υπόψη πολλές παραμέτρους, όπως είναι η εφαρμογή πολιτικών συνδεδεμένων με τη στρατηγική της Λισαβόνας του 2000 για την μετατροπή της Ένωσης στην πιο δυναμική οικονομία του κόσμου. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζει τις πολιτικές που προωθούν την έρευνα και την ανάπτυξη, την δημοσιονομική σταθεροποίηση, τη

βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους, της δημόσιας επενδύσεις και τα φορολογικά εμπόδια στη διαδικασία ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης. Σε περίπτωση επιβολής της ποινής της άτοκης κατάθεσης ποσού υπέρ της Ένωσης, το ποσό κυμαίνεται μεταξύ 0,2 και 0,5 του ΑΕΠ.¹⁰²⁵ Το ποσό αυτό μπορεί να αυξηθεί εάν το εν λόγω κράτος μέλος δεν συνεργάζεται. Εάν δύο χρόνια μετά, η στάση του κράτους παραμένει η ίδια, αυτή η αναγκαστική κατάθεση παίρνει τη μορφή προστίμου.

Πρέπει να επισημανθεί ότι ο κανονισμός 1467/97 δεν εξειδικεύει τις κυρώσεις, όσον αφορά το δημόσιο χρέος, αν και το άρθρο 126.11 ΣΛΕΕ αναφέρεται και σε αυτό.¹⁰²⁶

Γενικά, αν και η διαδικασία αποφυγής υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων είναι περισσότερο αυστηρή, στο βαθμό που μπορεί να οδηγήσει σε κυρώσεις σημαντικού οικονομικού χαρακτήρα, ωστόσο η μέχρι σήμερα εφαρμογή της ανέδειξε τον αναποτελεσματικό της χαρακτήρα. Αν και στο παρελθόν διαπιστώθηκε ότι σε κράτη μέλη και μάλιστα από τα ισχυρότερα οικονομικά, όπως είναι η Γερμανία και η Γαλλία,¹⁰²⁷ υπάρχει υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα, ωστόσο το Συμβούλιο ελλείπει της κατάλληλης πλειοψηφίας δεν μπόρεσε να συνεχίσει τη διαδικασία, κατάσταση που φαίνεται να δικαιολογεί την πρόταση της Γερμανίας για τη θέσπιση αυτόματων κυρώσεων.¹⁰²⁸

Δεδομένων των επιπτώσεων που θα μπορούσαν να έχουν οι διατάξεις αυτές στην σταθερότητα του νομίσματος, όπως άλλωστε αποδείχτηκε με την πρόσφατη οικονομική κρίση, τα κράτη μέλη αποφάσισαν να ενισχύσουν τον οικονομική τους συντονισμό με μια σειρά μέτρων, ορισμένα εκ των οποίων συνεπάγονται την τροποποίηση της συνθήκης.

Ε. Προς μια νέα οικονομική διακυβέρνηση της Ένωσης

Όπως δήλωναν στις 26 Οκτωβρίου 2011 οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων «κατά την τελευταία τριετία, λάβαμε πρωτοφανή μέτρα, προκειμένου να αντιμετωπίσουμε τις επιπτώσεις της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης, τόσο στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στην ζώνη του ευρώ. Η στρατηγική την οποία εφαρμόζουμε περιλαμβάνει αποφασιστικές προσπάθειες ώστε να εξασφαλισθούν η δημοσιονομική εξυγίανση, η υποστήριξη χωρών που αντιμετωπίζουν δυσκολίες και να ενισχυθεί η διακυβέρνηση της ζώνης του ευρώ που θα οδηγήσει σε βαθύτερη οικονομική ενοποίηση μεταξύ των χωρών μας και σε ένα φιλόδοξο θεματολόγιο

1025. Άρθρο 12 του κανονισμού 1467/97.

1026. F. Amtenbrink/ J. de Haan, Economic governance in the EU-Fiscal policy discipline versus flexibility, CMLRev 2003, 10751106.

1027. ΕΕ L 34/2003 για τη Γερμανία και ΕΕ L 16/2003, 29 για τη Γαλλία.

1028. Βλ. σχετικά, J.-V. Louis, The Review of the Stability and Growth Pact, CMLRev 2006, 85.

για την ανάπτυξη». ¹⁰²⁹ Με άλλα λόγια, δεδομένου ότι το «ευρώ αποτελεί βασική συνιστώσα του ευρωπαϊκού εγχειρήματος», τα κράτη μέλη αποφάσισαν, βοηθώντας και της οικονομικής κρίσεως, να ενισχύσουν «την οικονομική ένωση ώστε να είναι ανάλογη με τη νομισματική». ¹⁰³⁰

α) Ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής εποπτείας

Η αποτελεσματική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών αποτελεί την απαραίτητη προϋπόθεση ομαλής λειτουργίας της οικονομίας. Όσο πιο ενοποιημένη είναι η χρηματοπιστωτική αγορά, τόσο πιο αποτελεσματικά θα λειτουργεί η κατανομή των κεφαλαίων, έτσι ώστε να αναπτύσσεται η οικονομία απρόσκοπτα.

Σε συνέχεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης το 2008, τέθηκε θέμα σταθεροποίησης των χρηματοπιστωτικών αγορών, με αποτέλεσμα τα όργανα της Ένωσης να οδηγηθούν σε μέτρα μιας πραγματικής μεταρρύθμισης του χρηματοπιστωτικού τομέα, αφενός με την υιοθέτηση διατάξεων που κάλυπταν ρυθμιστικά κενά, αφετέρου με την ενίσχυση της εποπτείας των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών αγορών.

Η νέα αρχιτεκτονική στη χρηματοπιστωτική εποπτεία περιλαμβάνει αφενός την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Συστημικού Κινδύνου, με αντικείμενο τον μακροοικονομικό έλεγχο του χρηματοπιστωτικού συστήματος, αφετέρου τρεις νέες ευρωπαϊκές αρχές ελέγχου με αρμοδιότητες εποπτείας των τραπεζών, των ασφαλιστικών επιχειρήσεων και της κεφαλαιαγοράς. ¹⁰³¹

Οι νέες διατάξεις αφορούν την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, των επενδυτικών εταιριών και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, όπως επίσης και τον έλεγχο των αμοιβών και των κινήτρων απόδοσης των στελεχών σε αυτές τις επιχειρήσεις.

Τέλος, εφαρμόστηκαν δοκιμές αντοχής αυτών των ιδρυμάτων σε καταστάσεις κρίσεως, ενώ η Επιτροπή επεξεργάζεται μια πρόταση αντιμετώπισης χρεοκοπίας τραπεζών, έτσι ώστε να μη επιβαρύνονται οι φορολογούμενοι με τα σχέδια σωτηρίας τους.

Καταληκτικά, αξίζει να σημειώσουμε την πρόσφατη συμφωνία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου για την ανακεφαλαιοποίηση και τη χρηματοδότηση των τραπεζών. ¹⁰³² Η συμφωνία αυτή επιδιώκει να ενισχυθεί η ποιότητα και η ποσότητα των κεφαλαίων των τραπεζών, ώστε να αντέξουν τους κλυδωνισμούς από την οικονομική κρίση, καθώς και να επιτευχθεί η ενίσχυση αυτή με αξιόπιστο και εναρμονισμέ-

1029. Δήλωση της συνόδου κορυφής για το Ευρώ, Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2011, σημείο 1.

1030. Σημείο 34 της ίδιας δήλωσης.

1031. Πρόκειται αγγλίστι για τις ακόλουθες αρχές: European Systemic Risk Board, European Banking Authority, European Securities and Markets Authority, European Insurance and Occupational Pensions Authority.

1032. Σημείο 23 της δήλωσης της 26.10.2011.

νο τρόπο. Ταυτόχρονα, επιδιώκεται η αποφυγή της πιστωτικής ασφυξίας και η διασφάλιση της ροής πιστώσεων στην πραγματική οικονομία.

Πέραν από την βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση που παρέχεται στις τράπεζες από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες, αποφασίστηκε να τις παρασχεθεί αμεσότερη στήριξη για την πρόσβασή τους σε μεσομακροπρόθεσμη χρηματοδότηση, μέσω εγγυήσεων, προκειμένου μεταξύ άλλων να περιοριστούν οι ενέργειες απομόχλευσης.¹⁰³³ Όπως τονίζεται απλή επανάληψη της εμπειρίας του 2008, με πλήρη εθνική διακριτική ευχέρεια ως προς την συγκρότηση καθεστώτων ρευστότητας, ενδέχεται να μην προσφέρει ικανοποιητική λύση υπό τις τρέχουσες συνθήκες της αγοράς.

Ως προς την κεφαλαιοποίηση των τραπεζών, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας πρέπει να ανέλθει στο 9%, μετά από λογιστική αποτίμηση της αγοραίας αξίας της έκθεσης σε κρατικά ομόλογα, με ισχύ από την 30.9.2011, ώστε να δημιουργηθεί προσωρινό απόθεμα ασφαλείας, το οποίο δικαιολογούν οι εξαιρετικές περιστάσεις. Αυτός ο ποσοτικός κεφαλαιακός στόχος θα πρέπει να επιτευχθεί έως την 30.6.2012. Οι εθνικές εποπτικές αρχές, δηλαδή στην Ελλάδα η Τράπεζα της Ελλάδας, υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών, πρέπει να διασφαλίσουν ότι τα σχέδια των τραπεζών για κεφαλαιακή ενίσχυση δεν θα συνεπάγονται εκτεταμένη απομόχλευση και ότι θα διατηρούν τη ροή πιστώσεων προς την πραγματική οικονομία, λαμβανομένων υπόψη σημερινών επιπέδων έκθεσης του ομίλου και των αντίστοιχων θυγατρικών στο σύνολο των κρατών μελών και έχοντας επίγνωση της ανάγκης να αποφευχθεί η αδικαιολόγητη πίεση στη πιστωτική επέκταση στις αγορές κρατικών ομολόγων.

Τέλος, ως προς την χρηματοδότηση της κεφαλαιακής ενίσχυσης, οι τράπεζες θα πρέπει πρωτίστως να χρησιμοποιήσουν ιδιωτικούς κεφαλαιακούς πόρους, μεταξύ άλλων, μέσω αναδιάρθρωσης και μετατροπής του χρέους σε μετοχικούς τίτλους. Οι τράπεζες θα πρέπει να υπόκεινται σε περιορισμούς ως προς την καταβολή μερισμάτων και πρόσθετων παροχών έως ότου επιτευχθεί ο στόχος. Εφόσον χρειαστεί, οι εθνικές κυβερνήσεις θα πρέπει να παρέχουν σχετική στήριξη και σε περίπτωση που αυτή δεν μπορεί να παρασχεθεί, η ανακεφαλαιοποίηση θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί μέσω δανείου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, εφόσον πρόκειται για κράτη της ευρωζώνης. Οποιαδήποτε μορφή δημόσιας στήριξης, είτε εθνική είτε σε επίπεδο της Ένωσης, θα υπόκειται στις προϋποθέσεις που ορίζονται στο ισχύον ειδικό πλαίσιο κρατικής ενίσχυσης για την αντιμετώπιση της κρίσης, το οποίο κατά την Επιτροπή πρέπει να εφαρμόζεται με την απαιτούμενη αναλογικότητα λόγω του συστημικού χαρακτήρα της κρίσης.¹⁰³⁴

1033. Βλ. το παράρτημα 2 της δήλωσης της 26.10.2011.

1034. Βλ. σχετικά το νόμο 4031/2011 για την κύρωση πράξης νομοθετικού περιεχομένου «Ρύθμιση θεμάτων χρηματοπιστωτικού χαρακτήρα», σύμφωνα με το οποίο παρέχεται εγγύηση

β) Μηχανισμοί σταθερότητας

Η αδυναμία δανεισμού με λογικά επιτόκια της Ελλάδας από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές την οδήγησε να ζητήσει τη συνδρομή των υπολοίπων κρατών μελών της ευρωζώνης, εξασφαλίζοντας δανειακά κεφάλαια ύψους 80 δις ευρώ, καθώς και άλλα 30 δις ευρώ από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Της χορήγησης αυτών των δανείων προηγήθηκε η δημιουργία ενός μηχανισμού στήριξης. Ο μηχανισμός στήριξης δημιουργήθηκε με Δήλωση των Αρχηγών Κρατών και Κυβερνήσεων της ζώνης του ευρώ, που δημοσιοποιήθηκε στις Βρυξέλλες στις 25 Μαρτίου 2010, προς εξασφάλιση της οικονομικής και δημοσιονομικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ. Με τη Δήλωση για στήριξη της Ελλάδας από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης που δημοσιοποιήθηκε στις 11 Απριλίου 2010, αποφασίστηκε η ενεργοποίηση του μηχανισμού στήριξης με την κατάρτιση κοινού προγράμματος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και τις ελληνικές αρχές.

1. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

Με βάση αυτόν τον μηχανισμό στήριξης για την Ελλάδα, αποφασίστηκε η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), με απόφαση του Συμβουλίου, της 9.5.2010, με το σκεπτικό ότι το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης με τα ονομαστικά του κριτήρια και τις κυρώσεις που προβλέπει για τις αποκλίνουσες χώρες από τα κριτήρια αυτά δεν επαρκεί για την εξασφάλιση της δημοσιονομικής σταθερότητας και την ισόρροπη ανάπτυξη στην ευρωζώνη, όπως και στο σύνολο της Ένωσης.

Θεσμικά συστήθηκε με διεθνή συνθήκη των κρατών μελών της ευρωζώνης, ως μια επιχείρηση, ως ένα διακυβερνητικό σώμα, με έδρα το Λουξεμβούργο, με ιδρυτικούς μετόχους τα εν λόγω κράτη μέλη. Επικεφαλής του ΕΤΧΣ τέθηκε ο Klaus Regling, πρώην Γενικός Διευθυντής για οικονομικές και χρηματοπιστωτικές υποθέσεις της Επιτροπής.

Η αποστολή του ΕΤΧΣ είναι να εξασφαλίσει σταθερότητα στην ευρωζώνη με τη χορήγηση χρηματοδοτικής στήριξης σε κράτη μέλη της ευρωζώνης που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Στο πλαίσιο αυτό, μπορεί να χορηγεί δάνεια, να παρεμβαίνει στην πρωτογενή και δευτερογενή αγορά χρεογράφων, να προβαίνει σε παροχές προληπτικής πίστωσης και να χρηματοδοτεί την ανακεφαλαίωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με τη χορήγηση δανείων στις κυβερνήσεις. Η παρέμβαση στη δευτερογενή αγορά χρεογράφων εξαρτάται από την σχετική ανάλυση της Ευρω-

έως την 31.12.2012 τριάντα δισεκατομμυρίων ευρώ στην Τράπεζα της Ελλάδος για την κάλυψη πιστώσεων σε Τράπεζες που εδρεύουν στην Ελλάδα.

παϊκής Κεντρικής Τράπεζας όσον αφορά την ύπαρξη εξαιρετικών χρηματοπιστωτικών συνθηκών και κινδύνων για την χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Σε κάθε περίπτωση, όπως αποφασίστηκε στις 21.7.2011 στις εκτελεστικές κατευθυντήριες γραμμές, σύμφωνα με τις πρακτικές του ΔΝΤ, τυχόν νέα προληπτικά προγράμματα θα υπόκεινται σε επιβολή αυστηρών όρων.¹⁰³⁵

Για να εκπληρώσει αυτήν την αποστολή του, το ΕΤΧΣ εκδίδει ομολογίες ή άλλα μέσα άντλησης χρημάτων από τις κεφαλαιαγορές. Η δράση του στηρίζεται σε εγγυητικές δεσμεύσεις των κρατών της ευρωζώνης, συνολικού ποσού 750¹⁰³⁶ δις ευρώ και μπορεί να δανείσει έως 440 δις ευρώ. Ωστόσο, το ποσό αυτό μπορεί να αυξηθεί μέσω της γνωστής τεχνικής της *μόχλευσης*. Ειδικότερα, όπως τονίστηκε «δύο είναι οι βασικές επιλογές για την ενεργοποίηση των πόρων του ΕΤΧΣ: 1) η παροχή πιστωτικής ενίσχυσης των νέων χρεών των κρατών μελών, με την οποία θα μειωθεί το κόστος χρηματοδότησης. Η εξαγορά της ασφάλισης αυτής θα προσφερθεί στους ιδιώτες επενδυτές ως επιλογή όταν αγοράζουν ομόλογα από την πρωτογενή αγορά. 2) Η μεγιστοποίηση των πηγών χρηματοδότησης του ΕΤΧΣ με τον συνδυασμό πόρων από ιδιωτικά και δημόσια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και επενδυτές που μπορούν να διακανονιστούν με μέσα ειδικής χρήσης. Έτσι θα αυξηθούν οι πόροι που είναι διαθέσιμοι για την παράταση των δανείων, για την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και για την αγορά ομολόγων στην πρωτογενή και δευτερογενή αγορά. Το ΕΤΧΣ θα έχει την ευελιξία να χρησιμοποιήσει αυτές τις δύο επιλογές ταυτόχρονα, χρησιμοποιώντας τις ανάλογα με τον ειδικό σκοπό που επιδιώκεται και τις συνθήκες της αγοράς. Το αποτέλεσμα της μόχλευσης της κάθε επιλογής θα ποικίλει αναλόγως των συγκεκριμένων χαρακτηριστικών της και των συνθηκών της αγοράς, αλλά θα μπορούσε να φτάσει το 4 ή 5».¹⁰³⁷

Η πιστοληπτική του ικανότητα βαθμολογήθηκε με άριστα (AAA), ενώ προσφάτως, μετά την υποβάθμιση της Γαλλίας από την Standard & Poors σε AA+, βαθμολογήθηκε αντίστοιχα από τον ίδιο οίκο αξιολόγησης.

Τέλος, όπως διαπιστώθηκε από τη σύνοδο κορυφής για το ευρώ, στις 26.10.2011, «η επικύρωση και από τα 17 κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ των μέτρων που αφορούν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας ενισχύει την ικανότητα της Ένωσης να αντιδράσει στην κρίση».

1035. Δήλωση της 26.10.2011, σημείο 17. Σύμφωνα με το σημείο 13, η Ελλάδα δεσμεύει μελλοντικές ταμειακές ροές από το πρόγραμμα «Ήλιος» ή άλλα έσοδα από ιδιωτικοποιήσεις πέραν των ήδη περιλαμβανομένων στο πρόγραμμα προσαρμογής για την περαιτέρω μείωση του χρέους της Ελληνικής Δημοκρατίας έως 15 δις ευρώ με σκοπό την αποκατάσταση της δανειοδοτικής ικανότητας του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας.

1036. 60 δις ευρώ από τα αποθέματα του προϋπολογισμού της Ένωσης, 440 δις ευρώ από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης και 250 δις ευρώ από το ΔΝΤ δηλαδή συνολικά 750 δις ευρώ.

1037. Δήλωση της 26.10.2011, σημείο 19.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Facility-EFSF) διαφέρει από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης (EMXΣ) (European Financial Stabilisation Mechanism-EFSM).

2. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Χρηματοπιστωτικής Σταθεροποίησης

Ο EMXΣ ιδρύθηκε από τον κανονισμό 407/2010 του Συμβουλίου σύμφωνα με το άρθρο 122.2 ΣΛΕΕ και αναγνωρίζει στην Επιτροπή τη δυνατότητα δανεισμού εν ονόματι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ρόλος της Επιτροπής είναι αντίστοιχος των εθνικών κυβερνητικών οργανισμών που συνάπτουν δάνεια για λογαριασμό των κρατών. Η Επιτροπή μπορεί να δανειστεί μέχρι 60 δις ευρώ από τις χρηματοπιστωτικές αγορές εν ονόματι της Ένωσης και υπό την εγγύηση του προϋπολογισμού της Ένωσης. Εν συνεχεία η Επιτροπή δανείζει ένα κράτος μέλος που έχει δυσκολίες. Το κόστος αποπληρωμής του δανείου αναλαμβάνεται από το κράτος που δανείζεται, αν και η διαχείριση του δανείου έναντι των δανειστών γίνεται από την Επιτροπή. Τα κράτη μέλη που αιτούνται της συνδρομής του εν λόγω μηχανισμού πρέπει να υποβάλλουν στην Επιτροπή μια αξιολόγηση των χρηματοδοτικών του αναγκών και ένα πρόγραμμα οικονομικής και χρηματοδοτικής προσαρμογής το οποίο περιλαμβάνει τα διάφορα μέτρα για την αποκατάσταση της χρηματοπιστωτικής του σταθερότητας. Η έγκριση του ποσού που ένα κράτος ζητάει γίνεται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία, κατόπιν προτάσεως της Επιτροπής. Ο EMXΣ έχει ήδη ενεργοποιηθεί για την Ιρλανδία και την Πορτογαλία για ένα ποσό 48.5 δις ευρώ, 22.5 και 26 δις αντίστοιχα, διάρκειας 3 ετών, σύμφωνα με την εφαρμογή των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί. Ο κανονισμός δεν απαγορεύει πρόσθετο δανεισμό από άλλες πηγές, όπως το ETXΣ και το ΔΝΤ, ωστόσο υπό τον όρο να υπάρχει σχετικός συντονισμός, όπως έγινε στην περίπτωση της Ιρλανδίας και της Πορτογαλίας. Ο κανονισμός προβλέπει αξιολόγηση των εξαιρετικών καταστάσεων για την αντιμετώπιση των οποίων συστήθηκε ο EMXΣ κάθε έξι μήνες.

Η προσωρινότητα του EMXΣ χαρακτηρίζει επίσης το ETXΣ. Ωστόσο, η νέα οικονομική και χρηματοπιστωτική κατάσταση που έχει δημιουργηθεί οδήγησε τα κράτη να αποφασίσουν την ίδρυση ενός μόνιμου μηχανισμού με τη μορφή του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (ΕΜΣ) (European Stability Mechanism-ESM).

3. Ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας

Όπως προκύπτει από τα διάφορα σχετικά έγγραφα, οι πρόσφατες κρίσεις απέδειξαν ότι μια χρηματοπιστωτική αστάθεια σε ένα κράτος μέλος της Ένωσης μπορεί ταχέως να απειλήσει την μακροοικονομική σταθερότητα της Ένωσης ως συνόλου μέσω διαφόρων καναλιών διάχυσης της κρίσης. Επιβάλλεται επομένως η θέσπιση ενός *σταθερού* μηχανισμού αντιμετώπισης της κρίσης, ο οποίος θα ενισχύσει το νέο πλαίσιο ενισχυμένης οικονομικής διακυβέρνησης, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί

μια αποτελεσματική και αυστηρή οικονομική εποπτεία, η οποία θα εστιαστεί στην πρόληψη και στην μείωση της πιθανότητας εκδήλωσης κρίσεων. Η όποια ενίσχυση από τον εν λόγω μηχανισμό θα βασιστεί σε ένα αυστηρό πρόγραμμα οικονομικής και δημοσιονομικής προσαρμογής και σε μια αυστηρή αξιολόγηση της βιωσιμότητας του χρέους, υπό την ευθύνη της Επιτροπής, του ΔΝΤ και της ΕΚΤ.

Σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 25.3.2011, αποφασίστηκε να προστεθεί στο άρθρο 136 ΣΛΕΕ η ακόλουθη παράγραφος: «Τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ μπορούν να θεσπίσουν μηχανισμό σταθερότητας ο οποίος θα ενεργοποιείται εφόσον κρίνεται απαραίτητο προκειμένου να διασφαλίζεται η σταθερότητα της ευρωζώνης στο σύνολό της. Η παροχή τυχόν απαιτούμενης χρηματοοικονομικής συνδρομής δυνάμει του μηχανισμού θα υπόκειται σε αυστηρούς όρους».

Κατόπιν αυτής της εξέλιξης, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε ότι τα κράτη μέλη της ευρωζώνης πρέπει να θεσπίσουν ένα μόνιμο μηχανισμό σταθερότητας, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ). Ο ΕΜΣ θα ενεργοποιείται με αμοιβαία συμφωνία, δηλαδή με ομοφωνία των παρόντων, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αποχές. Ο ΕΜΣ θα βασιστεί στους κανόνες που διέπουν το ΕΤΧΣ, το οποίο και θα αντικαταστήσει, από 1.7.2013, όπως άλλωστε και τον ΕΜΧΣ.¹⁰³⁸

Η συνθήκη για σύσταση του ΕΜΣ υπεγράφη από τους Υπουργούς Οικονομικών των 17 κρατών μελών της ευρωζώνης στις 11 Ιουλίου του 2011. Με απόφαση της 23.1.2012, αποφασίστηκε ότι για να ισχύσει η εν λόγω συνθήκη, απαιτείται όπως κυρωθεί από τα κράτη που αντιπροσωπεύουν το 85% του κεφαλαίου, το αργότερο μέχρι την 1.7. 2012, απόφαση ιδιαιτέρως σημαντική, επειδή εγκαταλείπεται ο όρος της ομοφωνίας και αποφεύγονται φαινόμενα άρνησης, όπως εκείνο της Σλοβακίας που προαναφέρθηκε. Παράλληλα, η κύρωση με αυξημένη πλειοψηφία συνιστά πρωτοφανή εξέλιξη, στο βαθμό που όλες οι διεθνείς συνθήκες, ιδίως αυτές που συνεχονται προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, τίθενται σε ισχύ μετά την ομόφωνη κύρωσή τους από τα κράτη μέλη.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 25.3.2011 καθόρισε τις βασικές αρχές που θα διέπουν τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.¹⁰³⁹ Συνοπτικά αναφερόμενες οι αρχές αυτές έχουν ως εξής.

1038. Με απόφαση της 23.1.2012, το Συμβούλιο αποφάσισε ο ΕΜΣ να αρχίσει να λειτουργεί ένα χρόνο νωρίτερα, δηλαδή από την 1.7.2012. Μπορούν να ζητήσουν τη συνδρομή του μόνο όσες χώρες έως τότε θα έχουν κυρώσει τη σχετική συνθήκη, η οποία για να ισχύσει απαιτεί πλειοψηφία 85% του κεφαλαίου, σε αντίθεση με την ομοφωνία που είχε θεσπιστεί για τον ΕΤΧΣ. Κατά την κύρωση της Συνθήκης για το ΕΤΧΣ είχαν παρουσιαστεί φαινόμενα άρνησης (Σλοβακία).

1039. Βλ. το παράρτημα ΙΙ των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού.

Ο ΕΜΣ θα συσταθεί με συνθήκη μεταξύ των κρατών μελών της ευρωζώνης ως διακυβερνητικός οργανισμός δημόσιου διεθνούς δικαίου, με έδρα το Λουξεμβούργο. Το καταστατικό του ΕΜΣ θα περιληφθεί σε παράρτημα της συνθήκης.

Σκοπός του ΕΜΣ είναι η παροχή χρηματοδοτικής συνδρομής υπό αυστηρούς όρους σε κράτη μέλη της ευρωζώνης, τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα χρηματοδότησης, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η χρηματοπιστωτική σταθερότητα της ευρωζώνης ως συνόλου. Τα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα καταβάλλουν στον ΕΜΣ τα ποσά των οικονομικών κυρώσεων στις οποίες υπόκεινται βάσει των διαδικασιών του Συμφώνου Σταθεροποίησης και Ανάπτυξης και των Μακροοικονομικών Ανισορροπιών. Οι κυρώσεις αυτές θα αποτελούν μέρος του καταβεβλημένου κεφαλαίου.

Ο ΕΜΣ θα διαθέτει Συμβούλιο Διοικητών, αποτελούμενο από τους Υπουργούς των Οικονομικών των κρατών μελών της ευρωζώνης, ως μέλη με δικαίωμα ψήφου, ενώ ο Ευρωπαϊός Επίτροπος για τις Οικονομικές και Νομισματικές Υποθέσεις και ο Πρόεδρος της ΕΚΤ θα συμμετέχουν ως παρατηρητές. Οι αποφάσεις θα λαμβάνονται άλλοτε με ομοφωνία άλλοτε με ειδική πλειοψηφία από το Συμβούλιο Διοικητών. Με ομοφωνία θα λαμβάνονται μεταξύ άλλων οι αποφάσεις για τη χορήγηση χρηματοδοτικής συνδρομής και τον προσδιορισμό των όρων και προϋποθέσεων της. Γενικά, ο κανόνας είναι η ειδική πλειοψηφία η οποία ορίζεται ποσοστό 80% των ψήφων. Πρόκειται για σταθμισμένες ψήφους, κατ' αναλογία των αντίστοιχων εγγραφών των κρατών μελών στο κεφάλαιο του ΕΜΣ.

Το συνολικό εγγεγραμμένο κεφάλαιο θα είναι 700 δις ευρώ, εκ των οποίων τα 80 δις θα έχουν τη μορφή κεφαλαίου καταβεβλημένου από τα κράτη μέλη της ευρωζώνης. Η κλείδα συνεισφοράς κάθε κράτους μέλους στο συνολικό εγγεγραμμένο κεφάλαιο του ΕΜΣ θα βασίζεται στην κλείδα καταβεβλημένου κεφαλαίου της ΕΚΤ. Ο ΕΜΣ θα διαθέτει πραγματική δανειοδοτική ικανότητα ύψους 500 δις ευρώ. Η επάρκεια της ικανότητας αυτής θα εξετάζεται τακτικά τουλάχιστον ανά πενταετία.

Η συνδρομή σε ένα κράτος μέλος που παρουσιάζει προβλήματα χρηματοδότησης θα παρέχεται μέσω δανείων. Ωστόσο, και κατ' εξαίρεση μπορεί να παρεμβαίνει σε *πρωτογενείς αγορές χρεωστικών τίτλων* βάσει προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής υπό αυστηρούς όρους και κατόπιν αμοιβαίας συμφωνίας του Συμβουλίου των Διοικητών.¹⁰⁴⁰ Η διάρκεια του προγράμματος και οι προθεσμίες λήξης των δανείων θα εξαρτώνται από τη φύση των ανισορροπιών και τις προοπτικές των δικαιούχων κρατών μελών να αποκτήσουν εκ νέου πρόσβαση στις χρηματογορές εντός του χρόνου διάθεσης των πόρων του ΕΜΣ.

1040. Επομένως, κάτι που δεν επιτράπη στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, όπως ήδη εξετάστηκε, αποφασίστηκε για τον ΕΜΣ, έστω και κατ' εξαίρεση.

Προβλέπονται διαδικασίες για τη *συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα*, κατά περίπτωση και θα εξαρτάται από τα αποτελέσματα της ανάλυσης βιωσιμότητας του χρέους, σύμφωνα με την πρακτική του ΔΝΤ, αλλά και από τις ενδεχόμενες επιπτώσεις για τη χρηματοδοτική σταθερότητα της ευρωζώνης. Σύμφωνα με το ΔΝΤ, το χρέος θεωρείται βιώσιμο όταν αναμένεται ότι το δανειζόμενο κράτος θα είναι σε θέση να συνεχίσει να εξοφλεί τα δάνειά του χωρίς εξωπραγματικά μεγάλη διόρθωση εξόδων και εσόδων του. Αν βάσει της ανάλυσης βιωσιμότητας συνάγεται ότι ένα πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής δεν μπορεί ρεαλιστικά να επαναφέρει το δημόσιο χρέος σε μια βιώσιμη πορεία, η παροχή της χρηματοδοτικής συνδρομής εξαρτάται από την ύπαρξη αξιόπιστου σχεδίου του κράτους μέλους, καθώς και επαρκούς τους δέσμευσης για την εξασφάλιση κατάλληλης και αναλογικής συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα. Κατά τις διαπραγματεύσεις με τους δανειστές, το δικαιούχο κράτος τηρεί τις αρχές της αναλογικότητας, της διαφάνειας, του διασυνοριακού συντονισμού και της δίκαιης διαδικασίας. Σύμφωνα με τη δίκαιη διαδικασία, το κράτος μέλος διαβουλεύεται με τους δανειστές σχετικά με το ενδεχόμενο αναπρογραμματισμού ή *αναδιάρθρωσης του δημοσίου χρέους*, με σκοπό τη διαπραγμάτευση κατάλληλων λύσεων. Μέτρα για τη *μείωση της καθαρής αξίας του χρέους* εξετάζονται μόνο εάν είναι απίθανη η επίτευξη των προσδοκώμενων αποτελεσμάτων με άλλους τρόπους.¹⁰⁴¹

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον υπό το πρίσμα αυτό έχουν *οι ρήτρες συλλογικής δράσης*, οι οποίες θα περιλαμβάνονται από τον Ιούλιο του 2013 σε όλα τα νέα κρατικά χρεόγραφα της ευρωζώνης με προθεσμία λήξης άνω του έτους. Στόχος των ρητρών αυτών είναι η διευκόλυνση της επίτευξης συμφωνίας μεταξύ του κράτους και των δανειστών του από τον ιδιωτικό τομέα. Ειδικότερα, με την *ρήτρα ομαδοποίησης* θα επιτρέπεται σε μια υπερενισχυμένη πλειοψηφία ομολογιούχων στο πλαίσιο πολλαπλών εκδόσεων ομολόγων να ενεργοποιούν τη ρήτρα δράσης της πλειοψηφίας, όταν η απαιτούμενη για την αναδιάρθρωση πλειοψηφία δανειστών δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί στο πλαίσιο συγκεκριμένης έκδοσης ομολόγων. Τα πλέον σημαντικά θέματα, όπως είναι οι βασικοί όροι πληρωμής και η μετατροπή ή ανταλλαγή ομολόγων θα αποφασίζονται με μεγαλύτερη πλειοψηφία από ό,τι τα λοιπά

1041. Η περίπτωση αυτή ήδη εφαρμόζεται στο χρέος της Ελλάδας, το οποίο πρέπει να μειωθεί κατά 50% , σύμφωνα με σχετική απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε εθελοντική βάση, προκειμένου να μην ενεργοποιηθούν τα συμβόλαια ασφάλισης κινδύνου πτώχευσης ενός κράτους. Πράγματι, σύμφωνα με τη δήλωση της συνόδου κορυφής για το ευρώ, της 26.10.2011, από κοινού με ένα φιλόδοξο πρόγραμμα για την ελληνική οικονομία, η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα (PSI-Private Sector Involvement) αναμένεται να διασφαλίσει την απομείωση της σχέσης του ελληνικού χρέους προς το ΑΕΠ με στόχο να φθάσει το 120% έως το 2020. Τα κράτη μέλη της ευρωζώνης θα συνεισφέρουν στη δέσμη PSI ποσό ύψους έως 30 δις ευρώ. Στη βάση αυτή, ο επίσημος τομέας είναι έτοιμος να παράσχει πρόσθετη χρηματοδότηση του προγράμματος ύψους έως 100 δις ευρώ μέχρι το 2014, συμπεριλαμβανομένης της απαιτούμενης ανακεφαλοποίησης των ελληνικών τραπεζών.

θέματα. Οι αλλαγές που αποφασίζονται από τις προβλεπόμενες πλειοψηφίες θα είναι *δεσμευτικές* για όλους του ομολογιούχους. Στο πλαίσιο αυτό, θα εξεταστούν κατάλληλοι κανόνες για την αποτροπή νομικών ενεργειών παρακώλυσης.

Ο ΕΜΣ θα λάβει καθεστώς προτιμησιακού πιστωτή, όπως του ΔΝΤ, έστω και αν το αυτό του ΔΝΤ θα υπερισχύει έναντι εκείνου του ΕΜΣ, χωρίς να θίγονται οι όροι τυχόν άλλης συμφωνίας στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, καθώς και του *μηχανισμού στήριξης της Ελλάδας*. Πρέπει δε σχετικά να επισημανθεί ότι θα προβλέπονται μεταβατικές ρυθμίσεις για τον ΕΤΧΣ το οποίο θα εξακολουθεί να λειτουργεί και μετά τον Ιούνιο του 2012 για τη διαχείριση των εκκρεμών κεφαλαίων.

Τα εκτός ευρωζώνης κράτη μέλη μπορούν να συμμετέχουν σε βάση *ad hoc* μαζί με τον ΕΜΣ σε δράσεις χρηματοδοτικής συνδρομής κρατών μελών της ευρωζώνης, κάτι που σημαίνει ότι ο εν λόγω μηχανισμός δεν θα παρέχει συνδρομή στα κράτη μέλη που είναι εκτός ευρωζώνης.

Ιδιαίτερα σημαντική επίσης είναι η ρύθμιση της *επίλυσης των διαφορών*. Σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ κράτους μέλους της ευρωζώνης και του ΕΜΣ σε σχέση με την ερμηνεία και την εφαρμογή της συνθήκης για τη σύσταση του ΕΜΣ, το Συμβούλιο των Διοικητών θα λάβει αρμοδιότητα να αποφασίζει επί της διαφοράς. Αν η απόφαση προσβληθεί από το κράτος μέλος, η διαφορά υποβάλλεται στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 273 ΣΛΕΕ. Όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του ΕΜΣ και τρίτων, το εφαρμοστέο δίκαιο καθορίζεται βάσει των σχετικών συμβατικών εγγράφων.

γ) Το σύμφωνο για το ευρώ +

Το Σύμφωνο για το ευρώ+, δηλαδή το «Σύμφωνο για την ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών για την ανταγωνιστικότητα και τη σύγκλιση», εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, την 25 Μαρτίου 2011.¹⁰⁴² Η νέα αυτή προσπάθεια προς ενίσχυση του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών στηρίζεται σε τέσσερις κατευθυντήριες γραμμές. Ειδικότερα, η νέα προσπάθεια πρέπει:

- 1) να είναι σύμφωνη και να ενισχύει τα υφιστάμενα μέσα οικονομικής διακυβέρνησης, να συνοδεύεται από χρονοδιαγράμματα εφαρμογής που θα ενσωματώνονται στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων και σταθερότητας και να εποπτεύεται κυρίως από την Επιτροπή,
- 2) να καλύπτει πρωταρχικούς τομείς πολιτικής με ουσιώδη σημασία για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της σύγκλισης, οι οποίοι εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, στη βάση κοινών στόχων, αλλά με δυνατότητα

1042. Βλ. το παράρτημα Ι των συμπερασμάτων.

για τις εθνικές κυβερνήσεις να εφαρμόζουν το δικό τους μείγμα πολιτικών, ιδίως σε σχέση με τις ιδιαίτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν,

3) να στηρίζεται σε συγκεκριμένες εθνικές δεσμεύσεις που θα αναλαμβάνονται κάθε χρόνο από κάθε αρχηγό κράτους ή κυβέρνησης, ιδίως στη βάση των βέλτιστων πρακτικών άλλων κρατών μελών και να αξιολογείται η εκπλήρωσή τους κάθε έτος από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, με βάση έκθεση της Επιτροπής,

4) να σέβεται πλήρως την ακεραιότητα της εσωτερικής αγοράς.

Οι στόχοι που επιδιώκονται με το νέο Σύμφωνο είναι η προώθηση της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης, η περαιτέρω συμβολή στη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών και η ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

1. Προώθηση της ανταγωνιστικότητας

Στο πλαίσιο του στόχου της προώθησης της ανταγωνιστικότητας, επιβάλλεται η εξέλιξη των μισθών να γίνεται σε συνάρτηση με την παραγωγικότητα, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη προσαρμογής της ανταγωνιστικότητας. Ειδικότερα, θα παρακολουθείται το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος επί ορισμένο χρονικό διάστημα, συγκρινόμενο με τις εξελίξεις σε άλλες χώρες της ευρωζώνης και στους κυριότερους συγκρίσιμους εμπορικούς εταίρους.

Για να διασφαλιστεί η ισόρροπη και ευρεία εξάπλωση της ανάπτυξης σε ολόκληρη την ευρωζώνη θα προβλεφθούν ειδικά μέσα και κοινές πρωτοβουλίες για την προώθηση της παραγωγικότητας στις περιφέρειες που υστερούν.

Κάθε χώρα θα είναι υπεύθυνη για τις ειδικές δράσεις πολιτικής που επιλέγει για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, ωστόσο θα δίνεται έμφαση στις ακόλουθες μεταρρυθμίσεις:

- 1) τηρουμένων των εθνικών παραδόσεων όσον αφορά τον κοινωνικό διάλογο και τις εργασιακές σχέσεις, μέτρα που να διασφαλίζουν ότι η εξέλιξη του κόστους συμβαδίζει με την παραγωγικότητα, όπως επανεξέταση του τρόπου καθορισμού μισθών και ημερομισθίων και μέριμνα ώστε οι μισθοί στο δημόσιο τομέα να διευκολύνουν την προώθηση της ανταγωνιστικότητας στον ιδιωτικό τομέα,
- 2) μέτρα για την αύξηση της παραγωγικότητας, όπως 1) περαιτέρω άνοιγμα των προστατευόμενων κλάδων στις επαγγελματικές υπηρεσίες και το λιανικό εμπόριο, 2) βελτίωση των εκπαιδευτικών συστημάτων, προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης, της καινοτομίας και των υποδομών και 3) βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ιδίως για τις ΜΜΕ, κυρίως με την εξάλειψη της γραφειοκρατίας και τη βελτίωση του κανονιστικού πλαισίου (πχ πτωχευτικό δίκαιο, εμπορικός κώδικας).

2. Προώθηση της απασχόλησης

Η πρόοδος στον τομέα της απασχόλησης θα αξιολογείται βάσει των δεικτών του ποσοστού μακροχρόνιας ανεργίας και ανεργίας των νέων, καθώς και του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Κάθε χώρα θα δίνει ιδιαίτερη προσοχή στις ακόλουθες τρεις περιοχές:

- προαγωγή του συνδυασμού ευελιξίας και ασφάλειας, μείωση της αδήλωτης εργασίας και αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας,
- στην προώθηση της δια βίου μάθησης,
- σε φορολογικές μεταρρυθμίσεις, όπως μείωση της φορολόγησης του εργατικού εισοδήματος, ώστε να καταστεί συμφέρουσα η εργασία, διατηρουμένων των συνολικών φορολογικών εισόδων και λήψη μέτρων για τη διευκόλυνση της συμμετοχής ενός δεύτερου μέλους της οικογένειας στο εργατικό δυναμικό.

3. Ενίσχυση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών

Οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών αφορά κατ' αρχάς τη βιωσιμότητα των συντάξεων, της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών παροχών. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές θα μπορούσαν να συμπερίλαμβάνουν:

- την ευθυγράμμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος προς την εθνική δημογραφική κατάσταση, για παράδειγμα με την ευθυγράμμιση της πραγματικής ηλικίας συνταξιοδότησης προς το προσδόκιμο ζωής,
- περιορισμό των συστημάτων πρόωρων συνταξιοδότησης και χρήση στοχοθετημένων κινήτρων για την απασχόληση των εργαζομένων προχωρημένης ηλικίας, ιδίως στην ομάδα ηλικίας άνω των 55 ετών.

Παράλληλα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξασφαλίζουν τη δεσμευτικότητα των δημοσιονομικών κανόνων που θα θέσει η ΕΕ, όπως το αποκληθέν «φρένο στο χρέος», είτε με συνταγματική διάταξη, είτε με νομοθετική διάταξη.

4. Ενίσχυση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας

Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη δεσμεύονται να θεσπίσουν εθνική νομοθεσία για την εξυγίανση των τραπεζών. Παράλληλα, θα ελέγχονται στενά στο επίπεδο ιδιωτικού χρέους των τραπεζών, των νοικοκυριών και των μη χρηματοπιστωτικών εταιριών. Τέλος, θα διεξάγονται σε τακτική βάση αυστηρές δοκιμές αντοχής των τραπεζών, συντονισμένες σε επίπεδο της ΕΕ.

Καταληκτικά, αναφέρεται το ιδιαίτερης σημασίας θέμα του **συντονισμού της φορολογικής πολιτικής**. Αν και η άμεση φορολογία παραμένει εθνική αρμοδιότητα, ο συ-

ντονισμός των φορολογικών πολιτικών είναι αναγκαίο στοιχείο ενός ισχυρότερου συντονισμού των οικονομικών πολιτικών. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη δεσμεύονται να εξετάσουν διάφορα θέματα φορολογικής πολιτικής, ιδίως για την εξασφάλιση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, την αποφυγή επιζήμιων πρακτικών και την υποβολή προτάσεων για την καταπολέμηση της απάτης και της φοροδιαφυγής. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή υπέβαλε νομοθετική πρόταση για κοινή ενιαία βάση φορολογίας των επιχειρήσεων, έτσι ώστε η φορολογία να μην δημιουργεί στρεβλώσεις, τηρουμένων βέβαια των εθνικών φορολογικών στρατηγικών.

δ) Ενίσχυση της εποπτείας και του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών

Το άρθρο 136 ΣΛΕΕ αναγνωρίζει στο Συμβούλιο την αρμοδιότητα θέσπισης μέτρων για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ προκειμένου, αφενός να ενισχυθεί ο συντονισμός και η εποπτεία της δημοσιονομικής τους πειθαρχίας, αφετέρου να χαράσσονται οι προσανατολισμοί οικονομικής πολιτικής, μεριμνώντας ώστε να είναι συμβατοί με τους καθοριζόμενους για το σύνολο της Ένωσης και να διασφαλίζεται η εποπτεία τους. Σχετική διάταξη περιλαμβάνει και το άρθρο 121.6 ΣΛΕΕ, δυνάμει της οποίας το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αποφασίζοντας μέσω κανονισμών σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία, μπορούν να θεσπίζουν λεπτομερείς κανόνες για τη διαδικασία πολυμερούς εποπτείας.

Σύμφωνα με τα εν λόγω άρθρα, υιοθετηθήκανε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, στις 16.11.2011, τέσσερις κανονισμοί. Με τον κανονισμό 1173/2011 ενισχύεται η αποτελεσματική εφαρμογή της δημοσιονομικής εποπτείας στη ευρωζώνη, με τον κανονισμό 1174/2011 τίθενται κανόνες «επί των μέτρων εφαρμογής προς διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών στην ευρωζώνη», με τον κανονισμό 1175/2011 τροποποιείται ο κανονισμός 1466/97 επί της ενισχύσεως της δημοσιονομικής εποπτείας και του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών και ο κανονισμός 1176/2011 επί της προλήψεως και της διορθώσεως μακροοικονομικών ανισορροπιών.¹⁰⁴³

Συνοπτικά αναφερόμενες οι ρυθμίσεις των κανονισμών αυτών, έχουν ως εξής. Ο κανονισμός 1173/2011 περιλαμβάνει κανόνες για τις κυρώσεις που μπορούν να επιβληθούν προληπτικά σύμφωνα με το Σύμφωνο Σταθερότητα και Ανάπτυξης, δηλαδή έντοκες καταθέσεις ύψους έως 0,2% ΑΕΠ, τις κυρώσεις που μπορούν να επιβληθούν ως διορθωτικά μέτρα, δηλαδή άτοκες καταθέσεις μέχρι του ίδιου ύψους, οι οποίες μπορούν να προσλάβουν τη μορφή προστίμων, εάν δεν έχουν ληφθεί αποτελεσματικά μέτρα μείωσης των υπερβολικών ελλειμμάτων. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία κατόπιν συστάσε-

1043. ΕΕ L 306/23.11.2011, σελίδες 1, 8, 12 και 25 αντίστοιχα.

ως της Επιτροπής, εφόσον διαπιστωθεί ότι ένα κράτος μέλος δεν έλαβε τα κατάλληλα μέτρα. Ταυτόχρονα προβλέπονται κυρώσεις στην περίπτωση χειραγώγησης των στατιστικών δεδομένων, οι οποίες πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αποτρεπτικές και αναλογικές της φύσης, της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραπλανητικής παρουσιάσής τους. Η Επιτροπή έχει την αρμοδιότητα να διεξάγει όλες τις αναγκαίες έρευνες για να διαπιστώσει την χειραγώγηση, υπό τον όρο να σεβαστεί πλήρως το δικαίωμα υπεράσπισης του κράτους υπό διερεύνηση. Το ύψος των προστίμων δεν μπορεί να ξεπεράσει το 0,2% του ΑΕΠ. Τέλος, ο κανονισμός επισημαίνει ότι οι κυρώσεις που επιβάλλονται είναι διοικητικής φύσεως και αποτελούν έσοδα του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας.

Ο κανονισμός 1174/2011 θεσπίζει ένα σύστημα κυρώσεων για την αποτελεσματική διόρθωση των υπερβολικών μακροοικονομικών ανισορροπιών. Με σύσταση της Επιτροπής το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει ως κύρωση την έντοκη κατάθεση ενός ποσού ή ενός ετήσιου προστίμου στην περίπτωση μη συμμόρφωσης προς δύο διαδοχικές συστάσεις του Συμβουλίου. Το ύψος των κυρώσεων αυτών είναι 0,1% του ΑΕΠ.

Ο κανονισμός 1175/2011 τροποποιεί όπως ήδη ελέχθη τον κανονισμό 1466/97, έτσι ώστε να αποτρέπεται η εμφάνιση υπερβολικών ελλειμμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο θα ασκήσει την πολυμερή του εποπτεία ως ένα αναπόσπαστο μέρος του *Ευρωπαϊκού Εξαμήνου* για το συντονισμό της οικονομικής πολιτικής. Στο παρελθόν τα όργανα της Ένωσης συζητούσαν τις οικονομικές πολιτικές την Άνοιξη και εξέταζαν τις δημοσιονομικές πολιτικές χωριστά το Φθινόπωρο. Επιβάλλονταν επομένως όλα τα θέματα να συζητούνται από κοινού, με αποτέλεσμα στην έννοια της οικονομικής εποπτείας να περιλαμβάνονται και τα θέματα των μακροοικονομικών ανισορροπιών και του χρηματοπιστωτικού τομέα. Επομένως, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου συζητά πλέον, στη βάση εκθέσεων της Επιτροπής, το σύνολο των θεμάτων (δημοσιονομικά, μακροοικονομικά, δομικά) και προτείνει συγκεκριμένες συστάσεις πολιτικής για κάθε κράτος. Το Συμβούλιο υιοθετεί τις συστάσεις αυτές και τις απευθύνει στα κράτη μέλη, τα οποία και διαμορφώνουν τα σχέδια των προϋπολογισμών (*εθνικό εξάμηνο*). Το νέο αυτό πρόγραμμα τέθηκε σε εφαρμογή το 2011. Αποτυχία των κρατών μελών να δράσουν αντίστοιχα μπορεί να οδηγήσει σε πρόσθετες συστάσεις για λήψη ειδικών μέτρων, μία προειδοποίηση της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 121.4 ΣΛΕΕ ή τη λήψη μέτρων σύμφωνα με τους κανονισμούς 1467/97 και 1176/2011.

Ο κανονισμός 1176/2011 περιλαμβάνει κανόνες για τον εντοπισμό, αποτροπή και διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών. Όπως υπογραμμίζεται οι κανόνες αυτοί δεν προκαταλαμβάνουν τις εθνικές πρακτικές και θεσμούς για το σχηματισμών των μισθών, ενώ σέβονται το άρθρο 28 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το δικαίωμα στη διαπραγμάτευση και στη

σύναψη συλλογικών συμβάσεων. Θεσμοθετείται ένας μηχανισμός έγκαιρης προειδοποίησης στη βάση μιας ετήσιας έκθεσης της Επιτροπής που περιλαμβάνει μια ποιοτική οικονομική και χρηματοπιστωτική αξιολόγηση, σε αναφορά με μια σειρά δεικτών που αφορούν μεταξύ άλλων την εξέλιξη της ανεργίας, των επενδύσεων, των εξαγωγών, των τιμών και της ανταγωνιστικότητας. Σε περίπτωση διαπίστωσης κινδύνων μακροοικονομικών ανισορροπιών, η Επιτροπή προβαίνει σε μια εμπειριστατωμένη ανάλυση των ειδικών συνθηκών μιας χώρας, για να διαπιστώσει εάν μια χώρα προσβάλλεται από τις εν λόγω ανισορροπίες. Εν συνεχεία, το Συμβούλιο μπορεί να απευθύνει συστάσεις. Η διαπίστωση από το Συμβούλιο ύπαρξης υπερβολικών ανισορροπιών έχει ως αποτέλεσμα να απευθύνει συστάσεις για την υιοθέτηση διορθωτικών μέτρων. Οι κυρώσεις για την αδράνεια των κρατών προβλέπονται από τον κανονισμό 1174/2011.

Όσον αφορά ειδικότερα τη διαδικασία αποφυγής υπερβολικών ελλειμμάτων, το Συμβούλιο υιοθέτησε, δυνάμει του άρθρου 126(14) ΣΛΕΕ στις 8 Νοεμβρίου 2011, τον κανονισμό 1177/2011 για την τροποποίηση του κανονισμού 1467/97 για την επιτάχυνση και αποσαφήνιση της εφαρμογής της εν λόγω διαδικασίας και την οδηγία 2011/85/ΕΕ για τις απαιτήσεις των δημοσιονομικών πλαισίων των κρατών μελών.¹⁰⁴⁴ Ως γνωστόν, ο κανονισμός 1467/97 και ο κανονισμός 1466/97 διαμόρφωσαν αρχικά το γνωστό Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Οι κανονισμοί αυτοί τροποποιήθηκαν το 2005, με τους κανονισμούς 1055/2005 και 1056/2005. Η τελευταία τροποποίησή τους γίνεται από τον υπό εξέταση κανονισμό 1177/2011, όπως και από τον προαναφερθέντα 1175/2011, σύμφωνα με την εμπειρία που αποκτήθηκε. Το Σύμφωνο βασίζεται στις αρχές της υγιούς και αιεφόρου ανάπτυξης των οικονομικών ενός κράτους ως μέσο ενίσχυσης των όρων για σταθερότητα τιμών και ισχυρή αιεφόρο ανάπτυξη. Η βελτίωση του οικονομικού πλαισίου διακυβέρνησης πρέπει να βασίζεται σε περισσότερες πολιτικές για την ανάπτυξη και την ανεργία, για την ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς και για τη διεθνή ανταγωνιστικότητα της οικονομίας της Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό, επέρχονται τροποποιήσεις οι οποίες αφορούν μεταξύ άλλων τη διαδικασία, τις εξουσίες των οργάνων και τα μέσα ελέγχου. Για παράδειγμα τίθενται προθεσμίες λήψης από το Συμβούλιο ενός από τα προβλεπόμενα στο άρθρο 126 (11) κυρωτικά μέτρα. Το ύψος του προστίμου προσδιορίζεται σε 0,2 % του ΑΕΠ, ενώ προβλέπεται και μια μεταβλητή συνιστώσα.

Η οδηγία 2011/85/ΕΕ περιλαμβάνει κανόνες που αφορούν τα χαρακτηριστικά των δημοσιονομικών πλαισίων των κρατών μελών, σε συνάρτηση με τη ΣΛΕΕ, ιδίως τις διατάξεις για το υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα. Στο πλαίσιο αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει 1) να υιοθετήσουν δημόσια λογιστικά συστήματα, σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές προδιαγραφές και υποκείμενα σε εσωτερικό και σε ανεξάρτητο έλεγχο.

1044. ΕΕ L/23.11.2011, σελ. 33 και 41 αντίστοιχα.

χο, 2) να εξασφαλίσουν ότι ο δημοσιονομικός προγραμματισμός βασίζεται σε ρεαλιστικές μακροοικονομικές προβλέψεις και 3) να εγκαθιδρύσουν ένα αξιόπιστο και αποτελεσματικό μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό πλαίσιο, διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών. Η προθεσμία ενσωμάτωσης της οδηγίας λήγει την 31.12.2013.

Συνολικά, από τα προαναφερθέντα νομοθετικά μέτρα προκύπτουν οι ακόλουθοι τέσσερις άξονες. Πρώτον, προβλέπεται μια ισχυρότερη προληπτική δράση μέσω του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, στο βαθμό που τα κράτη πρέπει να πετύχουν μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους, ειδικά, προβλέπεται ως κύρωση, μια έντοκη κατάθεση ύψους 0,2% του ΑΕΠ. Δεύτερον, θεσμοθετείται μια ισχυρότερη διορθωτική δράση μέσω του ενισχυμένου Συμφώνου, στο μέτρο που κράτη με δημόσιο χρέος πάνω από 60% οφείλουν να το μειώνουν σύμφωνα με ένα αριθμητικό δείκτη, ειδικά, προβλέπονται κυρώσεις έως 0,2 % του ΑΕΠ. Τρίτον, επιβάλλονται ελάχιστες απαιτήσεις για τα εθνικά δημοσιονομικά πλαίσια, ιδίως μέσω ποιοτικών προδιαγραφών. Τέταρτον, προβλέπεται προληπτική και διορθωτική δράση για τις μακροοικονομικές ανισορροπίες.

Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, για τα κράτη μέλη στα οποία εφαρμόζεται η διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος, η Επιτροπή και το Συμβούλιο θα μπορούν να εξετάζουν τα σχέδια εθνικών προϋπολογισμών και μέτρα για την αντιμετώπιση των ανισορροπιών και να γνωμοδοτούν επ' αυτών πριν από την έγκρισή τους από τα αντίστοιχα εθνικά κοινοβούλια. Επιπλέον, η Επιτροπή θα παρακολουθεί την εκτέλεση των προϋπολογισμών και, εάν απαιτείται, θα προτείνει τροποποιήσεις κατά τη διάρκεια του έτους. Στην περίπτωση αποκλίσεων κατά την εφαρμογή του προγράμματος προσαρμογής, θα εφαρμόζεται στενότερη παρακολούθηση και συντονισμός της εφαρμογής του.¹⁰⁴⁵

ε) Η βελτίωση της διακυβέρνησης της ζώνης του ευρώ

Η σύνοδος κορυφής για το ευρώ του Οκτωβρίου 2011 έκρινε αναγκαίο να βελτιωθεί η διακυβέρνηση της ευρωζώνης με τα ακόλουθα δέκα μέτρα:

1. Διεξαγωγή τακτικών συνόδων κορυφής, τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο και ει δυνατόν μετά τις συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, με τη συμμετοχή του Προέδρου της Επιτροπής.
2. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής θα ορίζεται από τους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων ταυτόχρονα με τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και για ίση διάρκεια θητείας.
3. Ο Πρόεδρος θα ενημερώνει τα άλλα κράτη μέλη, καθώς και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1045. Δήλωση της συνόδου κορυφής για το ευρώ, 26.10.2011.

4. Η Ευρωομάδα, όπως και σήμερα, θα συντονίζει τις οικονομικές πολιτικές, σεβόμενη τις σχετικές εξουσίες των θεσμικών οργάνων.
5. Ο Πρόεδρος της Ευρωομάδας εκλέγεται για δυόμιση έτη, με πλειοψηφία των υπουργών των κρατών της ευρωζώνης.¹⁰⁴⁶ Θα εξεταστεί η δυνατότητα ο Πρόεδρος να μην είναι υπουργός και να είναι αποκλειστικά Πρόεδρος με έδρα τις Βρυξέλλες.
6. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ, ο Πρόεδρος της Επιτροπής και ο Πρόεδρος της Ευρωομάδας θα συναντώνται τακτικά, τουλάχιστον μια φορά τον μήνα. Στη συνάντηση μπορεί να προσκαλείται ο Πρόεδρος της ΕΚΤ, ενώ οι πρόεδροι των εποπτικών φορέων και ο Πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΜΣ καθώς και ο Διευθύνων Σύμβουλος μπορούν να προσκαλούνται σε ad hoc βάση.
7. Οι εργασίες σε προπαρασκευαστικό επίπεδο θα εξακολουθήσουν να διεξάγονται από την Ομάδα Εργασίας «Ευρωομάδα»(ΟΕΕ).
8. Ο Πρόεδρος της ΟΕΕ θα είναι πρόεδρος πλήρους απασχόλησης με έδρα τις Βρυξέλλες.
9. Οι υπάρχουσες διοικητικές δομές, δηλαδή η Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου και η Γραμματεία της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής θα ενισχυθούν για να στηρίζουν τον Πρόεδρο της συνόδου κορυφής και τον Πρόεδρο της Ευρωομάδας.
10. Ο Πρόεδρος της συνόδου κορυφής για το ευρώ μαζί με τον Πρόεδρο της Επιτροπής θα γνωστοποιούν τις αποφάσεις της συνόδου κορυφής, ενώ ο Πρόεδρος της Ευρωομάδας, μαζί με τον αρμόδιο Επίτροπο, εκείνες της Ευρωομάδας.

Καθίσταται σαφές ότι μια νέα θεσμική αρχιτεκτονική αναπτύσσεται στο πλαίσιο της ΟΝΕ, κατά μείζονα λόγο που κατά τη σύνοδο κορυφής του Οκτωβρίου 2011 αποφασίστηκε να απευθυνθεί πρόσκληση προς τα εθνικά κοινοβούλια να δεσμευτούν να λαμβάνουν υπόψη τους τις συστάσεις που εκδίδονται στο επίπεδο της Ένωσης σχετικά με την εφαρμογή των οικονομικών και δημοσιονομικών πολιτικών.

Στο πλαίσιο αυτών, έχει σημασία να τονιστεί ότι οι πρόσφατοι κανονισμοί αναφέρονται στην ανάγκη, πέραν από τον ισχυρότερο ρόλο της Επιτροπής, να συνδεθεί η ενίσχυση της οικονομικής διακυβέρνησης με τη στενότερη και πιο έγκαιρη συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των εθνικών κοινοβουλίων. Έτσι, ο κανονισμός 1174/2011 αναφέρεται στη δυνατότητα της αρμόδιας επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να καλέσει τον Πρόεδρο του Συμβουλίου, την Επιτροπή και όταν κρίνεται αρμόζον τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ή τον

1046. Βλ. το πρωτόκολλο 14 των συνθηκών.

Πρόεδρο της Ευρωομάδας προς συζήτηση. Η πρόσκληση μπορεί να απευθυνθεί και στο κράτος μέλος που δεν λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα δράσης. Ορθά τονίζεται ότι με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται μεγαλύτερη διαφάνεια και λογοδοσία στην ΟΝΕ,¹⁰⁴⁷ η οποία αναμένεται να αναπτυχθεί και άλλο.¹⁰⁴⁸

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Η ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ως γνωστόν, η Ένωση προάγει τον σκοπό της που είναι η ειρήνη, οι αξίες της και η ευημερία των λαών της και μέσω της εγκαθίδρυσης οικονομικής και νομισματικής ένωσης, της οποίας το νόμισμα είναι το ευρώ.¹⁰⁴⁹ Η δράση αυτή, εκτός από τη θέσπιση μιας οικονομικής πολιτικής, «περιλαμβάνει ένα ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, και τον καθορισμό και την άσκηση ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής, πρωταρχικός σκοπός των οποίων είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, και, υπό την επιφύλαξη του στόχου αυτού, η υποστήριξη των γενικών οικονομικών πολιτικών στην Ένωση, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό». Τόσο η οικονομική όσο και η νομισματική πολιτική της Ένωσης «συνεπάγονται την τήρηση των ακόλουθων κατευθυντήριων αρχών: σταθερές τιμές, υγιή δημόσια οικονομικά, υγιείς νομισματικές συνθήκες και σταθερό ισοζύγιο πληρωμών».¹⁰⁵⁰

Α. Τα θεσμικά όργανα

Τα κύρια θεσμικά όργανα της νομισματικής πολιτικής είναι το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών(ΕΣΚΤ) και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Παράλληλα, η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή συμβάλλει επικουρικά στην αποτελεσματική λειτουργία της ΟΝΕ.

α) ΕΣΚΤ και ΕΚΤ

Πριν από τη συνθήκη της Λισαβόνας, τα όργανα της ΟΝΕ αντιμετωπίζονταν χωριστά από τα υπόλοιπα όργανα της Κοινότητας.¹⁰⁵¹ Η χωριστή αντιμετώπισή τους υπαγορεύτηκε από την επιθυμία να διασφαλιστεί πλήρως η ανεξάρτητη λειτουργία

1047. Βλ. το άρθρο 6 του κανονισμού.

1048. Βλ. σχετικά το έγγραφο «Green Paper on the feasibility of introducing Stability Bonds, COM (2011) 818 final».

1049. Άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 4 ΣΕΕ.

1050. Άρθρο 119, παράγραφοι 2 και 3 ΣΛΕΕ.

1051. Άρθρα 7 και 8 ΣΕΚ.

γία των οργάνων της ΟΝΕ. Με τη συνθήκη της Λισαβόνας, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποτελεί ένα από τα επτά θεσμικά όργανα της Ένωσης, τα οποία αποσκοπούν στην προώθηση των αξιών της και στην επιδίωξη των στόχων της. Αναμφίβολα, η εξέλιξη αυτή επ' ουδενί συνεπάγεται μείωση της ανεξάρτητης λειτουργίας της Ένωσης.

Σχετικά με το ΕΣΚΤ και την ΕΚΤ θα εξεταστούν διαδοχικά η συγκρότηση, ο τρόπος λήψης των αποφάσεων, τα καθήκοντα και η δημοκρατική νομιμοποίηση τους.

1. Συγκρότηση

Η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες συγκροτούν το ΕΣΚΤ. Η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ συγκροτούν το Ευρωσύστημα και ασκούν τη νομισματική πολιτική της Ένωσης.¹⁰⁵² Οπότε το ΕΣΚΤ περιλαμβάνει την ΕΚΤ και τους 27 διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών, ενώ το Ευρωσύστημα περιλαμβάνει την ΕΚΤ και τους 17 διοικητές των κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών που έχουν ως νόμισμα το ευρώ, σχήμα που διέπει επίσης και την οικονομική πολιτική, όσον αφορά την Ευρωζώνη και την σύνοδο κορυφής του ευρώ.

Η συνοχή μεταξύ του ΕΣΚΤ και του Ευρωσυστήματος εξασφαλίζεται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, στο βαθμό που το ΕΣΚΤ διευθύνεται από τα όργανα της ΕΚΤ. Πράγματι, σε αντίθεση με το ΕΣΚΤ η ΕΚΤ έχει νομική προσωπικότητα, η οποία εκφράζεται με το διοικητικό συμβούλιο και την εκτελεστική επιτροπή.¹⁰⁵³

Το *διοικητικό συμβούλιο* της ΕΚΤ απαρτίζεται από τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής της ΕΚΤ και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ.

Η *εκτελεστική επιτροπή* απαρτίζεται από τον πρόεδρο, τον αντιπρόεδρο και τέσσερα άλλα μέλη. Το σύνολο των μελών διορίζονται μεταξύ προσώπων αναγνωρισμένου κύρους και επαγγελματικής εμπειρίας σε νομισματική ή τραπεζικά θέματα, από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το οποίο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, κατά σύσταση του Συμβουλίου, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ. Η θητεία τους είναι οκταετής και μη ανανεώσιμη. Μόνον υπήκοοι κράτους μέλους μπορούν να γίνονται μέλη της εκτελεστικής επιτροπής.¹⁰⁵⁴

Το πρωτόκολλο 4 για το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ συγκροτεί ως τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ το *γενικό συμβούλιο*, το οποίο απαρτίζεται από

1052. Άρθρο 282.1 ΣΛΕΕ.

1053. Άρθρα 282.3 και 283 ΣΛΕΕ. Ως εκ του λόγου τούτου, μόνο η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα περιλαμβάνεται μεταξύ των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 13 ΣΕΕ.

1054. Άρθρο 283.2 ΣΛΕΕ.

τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών.¹⁰⁵⁵

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει την έδρα της στη Φραγκφούρτη.¹⁰⁵⁶

2. Διαδικασία λήψης των αποφάσεων

Η διαδικασία λήψης των αποφάσεων στην ΕΚΤ προσδιορίζεται αναλυτικά από το πρωτόκολλο 4 για το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ.

Ο κανόνας είναι ότι το διοικητικό συμβούλιο αποφασίζει με *απλή πλειοψηφία* των μελών με δικαίωμα ψήφου. Σε περίπτωση ισοψηφίας, υπερισχύει η ψήφος του προέδρου.

Ωστόσο, προκειμένου να γίνει ψηφοφορία στο διοικητικό συμβούλιο, απαιτείται απαρτία των δύο τρίτων των μελών με δικαίωμα ψήφου. Αν δεν υπάρχει απαρτία, ο πρόεδρος μπορεί να συγκαλέσει έκτακτη συνεδρίαση στην οποία οι αποφάσεις μπορούν να λαμβάνονται χωρίς την εν λόγω απαρτία.

Ως γνωστόν, το διοικητικό συμβούλιο απαρτίζεται από τα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ, δηλαδή συνολικά 24 μέλη. Κάθε μέλος του διοικητικού συμβουλίου έχει μία ψήφο. Από την ημερομηνία που ο αριθμός των μελών του διοικητικού συμβουλίου υπερβαίνει τα 21, κάθε μέλος της εκτελεστικής επιτροπής έχει μία ψήφο, ο δε αριθμός των διοικητών με δικαίωμα ψήφου ανέρχεται σε 15, δηλαδή ο συνολικός αριθμός των ψήφων παραμένει πάντοτε 21.

Το άρθρο 10 του πρωτοκόλλου ρυθμίζει το θέμα της *εκ περιτροπής άσκησης των δικαιωμάτων ψήφου των διοικητών*, προσδιορίζοντας δύο κατηγορίες. Η πρώτη αναφέρεται σε αριθμό διοικητών μεταξύ 15 και 22, ενώ η δεύτερη 22 και πάνω. Όπως προβλέπεται για την πρώτη κατηγορία, που ισχύει σήμερα, οι ψήφοι κατανέμονται σε δύο ομάδες, βάσει κατάταξης με κριτήριο το μέγεθος του μεριδίου συμμετοχής του κράτους μέλους της οικείας εθνικής τράπεζας στο συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς και στη συνολική συγκεντρωτική λογιστική κατάσταση των νομισματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ. Στα μερίδια συμμετοχής στο συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν σε τιμές αγοράς και στη συνολική συγκεντρωτική λογιστική κατάσταση των νομισματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αποδίδεται στάθμιση 5/6 και 1/6, αντίστοιχα. Η πρώτη ομάδα αποτελείται από πέντε διοικητές και η δεύτερη από τους υπόλοιπους διοικητές. Η συχνότητα με την οποία οι διοικητές της πρώτης ομάδας απολαύουν του εν λόγω δικαιώματος ψήφου δεν θα είναι μικρό-

1055. Άρθρο 44 του καταστατικού.

1056. Πρωτόκολλο 6 για τον καθορισμό της έδρας των θεσμικών οργάνων.

τερης της συχνότητας με την οποία απολαύουν του εν λόγω δικαιώματος οι διοικητές της δεύτερης ομάδας. Με την επιφύλαξη της προηγούμενης διάταξης, στην πρώτη ομάδα διατίθενται τέσσερα δικαιώματα ψήφου και στην δεύτερη ομάδα ένδεκα δικαιώματα ψήφου.

Ωστόσο, το σύστημα της εκ περιτροπής άσκησης δικαιώματος ψήφου μπορεί να αναβληθεί μέχρι ο αριθμός των διοικητών να υπερβεί τους δέκα οκτώ, με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου που υιοθετείται με πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των μελών του, ήτοι των μελών με και χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Σχετικά πρέπει να επισημανθεί επίσης ότι το δικαίωμα ψήφου ασκείται αυτοπροσώπως. Κατά παρέκκλιση, ο εσωτερικός κανονισμός μπορεί να ορίζει ότι μέλη του διοικητικού συμβουλίου μπορούν να ψηφίζουν μέσω τηλεσυσκεψης.

Επιπρόσθετα, το σύστημα της εκ περιτροπής άσκησης δικαιώματος ψήφου δεν εφαρμόζεται σε τρεις περιπτώσεις. Πρώτον, στην περίπτωση που προβλέπεται ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με ειδική πλειοψηφία, δεύτερον όταν η ΕΚΤ δίνει τη σύστασή της να αλλάξει ο κανόνας της ειδικής πλειοψηφίας και τρίτον σε μια σειρά αλλαγών άρθρων του καταστατικού, με απόφαση του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η οποία προϋποθέτει τη σύσταση της ΕΚΤ.

Το άρθρο 10.3 του καταστατικού προβλέπει την περίπτωση *της ειδικής πλειοψηφίας*, στην οποία οι ψήφοι σταθμίζονται σύμφωνα με την κατανομή του εγγεγραμμένου κεφαλαίου της ΕΚΤ, και μάλιστα οι ψήφοι των μελών της εκτελεστικής επιτροπής έχουν μηδενική στάθμιση. Μια απόφαση λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία εφόσον οι υπέρ αυτής ψήφοι αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον τα δύο τρίτα του εγγεγραμμένου κεφαλαίου της ΕΚΤ και αντιπροσωπεύουν τους μισούς μεριδιούχους.

Με ειδική πλειοψηφία λαμβάνονται οι αποφάσεις που αφορούν το κεφάλαιο της ΕΚΤ, την κλείδα κατανομής για την εγγραφή στο κεφάλαιο, την μεταβίβαση συναλλαγματικών διαθεσίμων στην ΕΚΤ, την κατανομή του νομισματικού εισοδήματος των εθνικών κεντρικών τραπεζών και την κατανομή των καθαρών κερδών και ζημιών της ΕΚΤ.¹⁰⁵⁷

Μένει επομένως να εξεταστεί η κατανομή του εγγεγραμμένου κεφαλαίου της ΕΚΤ για πλήρη κατανόηση της διαδικασίας λήψης των αποφάσεων από το διοικητικό συμβούλιο. Το κεφάλαιο της ΕΚΤ ανέρχεται σε 5 δισεκατομμύρια ευρώ. Μόνοι εγγεγραμμένοι μεριδιούχοι και κάτοχοι του κεφαλαίου της ΕΚΤ είναι οι εθνικές κεντρικές τράπεζες. Η εγγραφή στο κεφάλαιο πραγματοποιείται σύμφωνα με κλείδα κατανομής που καθορίστηκε για πρώτη φορά το 1998, όταν ιδρύθηκε το ΕΣΚΤ και προσδιορίζεται με την απόδοση σε κάθε εθνική κεντρική τράπεζα στάθμισης στις κλείδα αυτή, η οποία ισούται με το άθροισμα:

1057. Άρθρο 28,29,30, 32 και 33 του καταστατικού.

- του 50% του μεριδίου συμμετοχής του οικείου κράτους μέλους στο πληθυσμό της Ένωσης κατά το προτελευταίο έτος πριν από την ίδρυση του ΕΣΚΤ,
- του 50% του μεριδίου συμμετοχής του οικείου κράτους μέλους στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν της Ένωσης σε τιμές αγοράς όπως μετρήθηκε κατά την πενταετία που προηγείται του προτελευταίου έτους πριν από την ίδρυση του ΕΣΚΤ.

Οι σταθμίσεις αυτές αναπροσαρμόζονται ανά πενταετία.

Όπως προκύπτει από την επίσημη ιστοσελίδα της ΕΚΤ¹⁰⁵⁸ από τις 29.12.2010 το κεφάλαιο της ΕΚΤ ανέρχεται σε 10.760.652.402,58 ευρώ, ενώ η κλείδα κατανομής ανά χώρα έχει περίπου ως εξής: Βέλγιο, 2,425, Γερμανία, 18,930, Εσθονία, 0,170, Ιρλανδία, 1,110, Ελλάδα, 1,960, Ισπανία, 8,300, Γαλλία, 14,220, Ιταλία, 12,490, Κύπρος, 0,130, Λουξεμβούργο, 0,170, Μάλτα, 0,0630, Ολλανδία, 3,980, Αυστρία, 1,940, Πορτογαλία, 1,750, Σλοβενία, 0,320, Σλοβακία, 0,690 και Φιλανδία, 1,250.

Όσον αφορά την εκτελεστική επιτροπή, η συνθήκη προβλέπει ότι αποφασίζει με απλή πλειοψηφία των ψήφων.

3. Καθήκοντα

Πρωταρχικό στόχος του ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Με την επιφύλαξη αυτού του στόχου, στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Ένωση προκειμένου να συμβάλλει στην υλοποίηση του σκοπού της Ένωσης. Το ΕΣΚΤ ενεργεί σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό που ευνοεί την αποτελεσματική κατανομή των πόρων.¹⁰⁵⁹

Τα βασικά καθήκοντα του ΕΣΚΤ είναι:

- να χαράζει και να εφαρμόζει τη νομισματική πολιτική της Ένωσης,
- να διενεργεί πράξεις συναλλάγματος,
- να κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών μελών,
- να προωθεί την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών.¹⁰⁶⁰

Επιπρόσθετα, το ΕΣΚΤ συμβάλλει στην εκ μέρους των αρμοδίων αρχών ομαλή άσκηση πολιτικών που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.¹⁰⁶¹

1058. <http://www.ecb>

1059. Άρθρα 127.1 και 282.2 ΣΛΕΕ.

1060. Άρθρο 127.2 ΣΛΕΕ.

1061. Άρθρο 127.5 ΣΛΕΕ.

Όσον αφορά τα *καθήκοντα της ΕΚΤ*, αυτή διαθέτει κατ' αρχάς αρμοδιότητα συμμετοχής στη νομοθετική διαδικασία της Ένωσης, εκφράζοντας την γνώμη της για κάθε προτεινόμενη πράξη της Ένωσης που εμπίπτει στο πεδίο της αρμοδιότητάς της.¹⁰⁶²

Εν συνεχεία, η ΕΚΤ έχει το αποκλειστικό δικαίωμα να επιτρέπει την έκδοση τραπεζογραμμάτων σε ευρώ μέσα στην Ένωση. Η έκδοση μπορεί να γίνει είτε από την ΕΚΤ είτε από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες.¹⁰⁶³

Γενικότερα, για την εκπλήρωση της αποστολής που έχει ανατεθεί στο ΕΣΚΤ, η ΕΚΤ διαθέτει κανονιστική εξουσία, εκδίδοντας κανονισμούς, αποφάσεις ή συστάσεις και γνώμες.¹⁰⁶⁴

Ειδικότερα, σύμφωνα με το πρωτόκολλο 4, η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν να ανοίγουν λογαριασμούς υπέρ πιστωτικών ιδρυμάτων, δημόσιων οργανισμών και άλλων φορέων της αγοράς και να δέχονται περιουσιακά στοιχεία, περιλαμβανομένων τίτλων υπό μορφή λογιστικής εγγραφής, ως ασφάλεια.¹⁰⁶⁵ Επίσης, μπορούν να συναλλάσσονται στις χρηματαγορές, αγοράζοντας και πουλώντας, δανειζοντας και δανειζόμενες απαιτήσεις και διαπραγματεύσιμους τίτλους, όπως και να διενεργούν πιστοδοτικές και πιστοληπτικές πράξεις με πιστωτικά ιδρύματα και άλλους φορείς της αγοράς, με επαρκή ασφάλεια προκειμένου για δάνεια.¹⁰⁶⁶

Παράλληλα, στο πλαίσιο των στόχων της νομισματικής πολιτικής, η ΕΚΤ μπορεί να απαιτεί από τα πιστωτικά ιδρύματα που είναι εγκατεστημένα στα κράτη μέλη την υποχρέωση της διατήρησης ελάχιστων αποθεματικών σε λογαριασμούς της ΕΚΤ ή των εθνικών κεντρικών τραπεζών. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, η ΕΚΤ έχει την εξουσία να επιβάλλει επιτόκια ποινής και άλλες κυρώσεις με ανάλογο αποτέλεσμα. Η βάση για τα ελάχιστα υποχρεωτικά αποθεματικά καθώς οι κατάλληλες κυρώσεις αποφασίζονται από το Συμβούλιο. Το ίδιο συμβαίνει και ως προς την εμβέλεια άλλων λειτουργικών μεθόδων νομισματικού ελέγχου, εφόσον με αυτές επιβάλλονται υποχρεώσεις σε τρίτους.¹⁰⁶⁷

Σχετική άλλωστε είναι η διάταξη του άρθρου 127.6 ΣΛΕΕ, σύμφωνα με την οποία το Συμβούλιο μπορεί ομόφωνα να αναθέσει στην ΕΚΤ ειδικά καθήκοντα σχετικά με την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και των λοιπών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εξαιρέσει των ασφαλιστικών επιχειρήσεων.

1062. Άρθρο 127.4 ΣΛΕΕ. Βλ. επίσης το άρθρο 133 ΣΛΕΕ.

1063. Άρθρο 128 ΣΛΕΕ.

1064. Άρθρο 132 ΣΛΕΕ.

1065. Άρθρο 17 του πρωτοκόλλου.

1066. Άρθρο 18 του πρωτοκόλλου.

1067. Άρθρα 19.2 και 20.2 του πρωτοκόλλου.

Η κατανομή των καθηκόντων μεταξύ των οργάνων της ΕΚΤ προσδιορίζεται από το πρωτόκολλο 4. Σύμφωνα με το άρθρο 12, το διοικητικό συμβούλιο καθορίζει τις κατευθυντήριες γραμμές και λαμβάνει τις αναγκαίες αποφάσεις. Διαμορφώνει τη νομισματική πολιτική της Ένωσης και χαράζει τις κατευθυντήριες γραμμές για την εκτέλεσή της. Η εκτελεστική επιτροπή θέτει σε εφαρμογή τη νομισματική πολιτική, δίνοντας τις απαραίτητες οδηγίες στις εθνικές κεντρικές τράπεζες. Παράλληλα, η εκτελεστική επιτροπή είναι υπεύθυνη για τα τρέχοντα θέματα της ΕΚΤ. Τέλος, το γενικό συμβούλιο συμβάλλει μεταξύ άλλων στη συλλογή στατιστικών πληροφοριών, στην προετοιμασία διαφόρων εκθέσεων και στις αναγκαίες προετοιμασίες για τον αμετάκλητο καθορισμό των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων των κρατών μελών με παρέκκλιση.

4. Δημοκρατική νομιμοποίηση

Ιδιαίτερη σημασία έχει η ανεξάρτητη λειτουργία των μελών της ΕΚΤ, με αποτέλεσμα η συνθήκη να αφιερώνει ειδικό άρθρο επ' αυτής. Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 130 ΣΛΕΕ, «κατά την άσκηση των εξουσιών και την εκτέλεση των καθηκόντων και υποχρεώσεων που τις ανατίθενται από τις Συνθήκες και το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, ούτε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, ούτε οι εθνικές κεντρικές τράπεζες, ούτε κανένα μέλος των οργάνων λήψης αποφάσεων των ιδρυμάτων αυτών, δεν ζητάει ούτε δέχεται υποδείξεις από τα θεσμικά ή λοιπά όργανα ή οργανισμούς, από την κυβέρνηση κράτους μέλους ή από άλλον οργανισμό. Τα θεσμικά και λοιπά όργανα ή οργανισμοί της Ένωσης καθώς και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών, αναλαμβάνουν την υποχρέωση να τηρούν την αρχή αυτή και να μην επιδιώκουν να επηρεάζουν τα μέλη των οργάνων λήψης αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ή των εθνικών κεντρικών τραπεζών, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους».

Η ανεξάρτητη λειτουργία της ΕΚΤ θέτει το ζήτημα της δημοκρατικής νομιμοποίησής της.¹⁰⁶⁸ Συνήθως, όλα τα όργανα που ασκούν εξουσία σε ένα δημοκρατικό κράτος υπόκεινται στη νόμιμη κυβέρνηση, η οποία με τη σειρά της υπόκειται στα κοινοβουλευτικά σώματα, τα μέλη των οποίων προέρχονται από ελεύθερες και δημοκρατικές εκλογές.

Ωστόσο, όπως πρόσφατα αποφάνθηκε το Δικαστήριο η δημοκρατική αρχή δεν απαιτεί οπωσδήποτε τη νομιμοποίηση των διοικητικών οργάνων από την κυβέρνηση. Η λογοδοσία τους ενώπιον των κοινοβουλευτικών σωμάτων είναι αρκετή.¹⁰⁶⁹

1068. L.W. Gormley/J. de Haan, *The Democrtatic Deficit of the European Central Bank*, ELRev 1996, 95-112. A.Arnul/D.Wincott, *Accountability and Legitimacy in the European Union*, Oxford, 2002.

1069. ΔΕΚ, 9.3.2010, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-518/07. Βλ. σχετικά, Α. Πλιάκος, Εισαγωγή στο Οικονομικό Δίκαιο, 2011, σελ. 131.

Η ρύθμιση για την ανεξάρτητη λειτουργία της ΕΚΤ εντάχθηκε στην συνθήκη κατ' απαίτηση της Γερμανίας, το καταστροφικό παρελθόν της οποίας στον τομέα του πληθωρισμού την οδήγησε σε μια αντίστοιχη αντιμετώπιση της εθνικής κεντρικής τράπεζας. Οπότε, η πρώτη μορφή νομιμοποίησης έγκειται στην ομόφωνη κύρωση των συνθηκών από όλα τα κράτη μέλη.

Εν συνεχεία, ο νομοθετικός ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είναι σημαντικός. Για παράδειγμα οι περισσότερες τροποποιήσεις του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ αποφασίζονται σύμφωνα με τη συνήθη νομοθετική διαδικασία.¹⁰⁷⁰ Ως προς τον ελεγκτικό ρόλο του, το άρθρο 284.3 ΣΛΕΕ προβλέπει τα εξής: «Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα απευθύνει ετήσια έκθεση για τις δραστηριότητες του ΕΣΚΤ και για τη νομισματική πολιτική του προηγούμενου και του τρέχοντος έτους στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή, καθώς και στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας παρουσιάζει την έκθεση αυτή στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο μπορεί να προβαίνει σε γενική συζήτηση σε αυτή τη βάση. Ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και τα άλλα μέλη της εκτελεστικής επιτροπής μπορούν, αιτήσει του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή με δική τους πρωτοβουλία, να εμφανίζονται ενώπιον των αρμοδίων επιτροπών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου».

Η αξία της ανεξάρτητης λειτουργίας αναδεικνύεται καλύτερα σε καιρούς οικονομικής κρίσης, όπως της σημερινής, δεδομένων των πιέσεων που ασκούνται για μεγαλύτερη παρέμβαση της ΕΚΤ στην αγορά χρήματος.

β) Η Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή

Σύμφωνα με το άρθρο 134 ΣΛΕΕ, για την προώθηση του συντονισμού της πολιτικής των κρατών μελών στο βαθμό που είναι αναγκαίος για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, συνιστάται Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή(ΟΔΕ). Αποστολή της είναι:

- να διατυπώνει γνώμες προς το Συμβούλιο και την Επιτροπή,
- να παρακολουθεί την οικονομική και χρηματοπιστωτική κατάσταση των κρατών μελών και της Ένωσης και να συντάσσει τακτικά εκθέσεις προς το Συμβούλιο και την Επιτροπή για τα θέματα αυτά, ιδίως όσον αφορά τις χρηματοπιστωτικές σχέσεις με τις τρίτες χώρες και τους διεθνείς οργανισμούς,
- να εξετάζει την κατάσταση ως προς την ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων και την ελευθερία πληρωμών,
- να παρακολουθεί τη νομισματική και χρηματοπιστωτική κατάσταση και το γενικό σύστημα των κρατών που δεν τηρούν τις προϋποθέσεις ένταξης τους στο ευρώ.

1070. Άρθρο 129.3 ΣΛΕΕ.

Τα μέλη της ΟΔΕ είναι έξι και προέρχονται δύο από τα κράτη μέλη, δύο από την Επιτροπή και δύο από την ΕΚΤ. Γενικά, πρέπει να επισημανθεί ότι η ΟΔΕ έχει τα ίδια καθήκοντα με εκείνα της Νομισματικής Επιτροπής, την οποία και διαδέχτηκε με τη λήξη του δεύτερου σταδίου προς την νομισματική ένωση, δηλαδή την 1.1.1999.

Β. Πτυχές νομισματικής πολιτικής

Ως γνωστόν, πρωταρχικός στόχος του ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Η συνθήκη δεν προσδιορίζει την έννοια της σταθερότητας των τιμών. Για το λόγο αυτό, το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ, τον Οκτώβριο του 1998, έδωσε τον ακόλουθο ορισμό: «ετήσια αύξηση του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για τη ζώνη του ευρώ, με ρυθμό χαμηλότερου του 2%». Επιδιωκόμενος στόχος είναι μεσοπρόθεσμη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, δηλαδή η διατήρηση του ρυθμού πληθωρισμού σε επίπεδο χαμηλότερου, αλλά πλησίον του 2% μεσοπρόθεσμα.

Όπως προκύπτει από σχετικές εκθέσεις της ΕΚΤ, η σταθερότητα των τιμών συμβάλλει με πολλούς τρόπους στην επίτευξη υψηλού επιπέδου οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης. Η σταθερότητα των τιμών διευκολύνει τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις να λαμβάνουν ορθότερες αποφάσεις με αποτέλεσμα να κατανέμονται πιο αποτελεσματικά οι πόροι στην αγορά. Με τον τρόπο αυτό αξιοποιούνται πιο παραγωγικά οι πόροι και αυξάνεται το παραγωγικό δυναμικό της οικονομίας. Παράλληλα, τα ασφάλιστρα κινδύνου έναντι πληθωρισμού μειώνονται, εάν δεν εξαλείφονται, με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα κίνητρα για επενδύσεις, σε μια πιο αποτελεσματική κατανομή πόρων από την κεφαλαιαγορά. Επιπρόσθετα, η σταθερότητα των τιμών αποτρέπει τη σημαντική και αυθαίρετη αναδιανομή του πλούτου και του εισοδήματος, η οποία προκύπτει σε ένα πληθωριστικό όσο και αποπληθωριστικό περιβάλλον. Αρκετές φορές στη διάρκεια του εικοστού αιώνα έχει διαπιστωθεί ότι οι υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού ή αποπληθωρισμού τείνουν να προκαλούν κοινωνική και πολιτική αστάθεια.

Η ΕΚΤ λαμβάνει αποφάσεις νομισματικής πολιτικής βάσει συνολικής αξιολόγησης των κινδύνων διατάραξης της σταθερότητας των τιμών. Για το σκοπό αυτό, προβαίνει αφενός στην οικονομική, αφετέρου στην νομισματική ανάλυση.

Με την *οικονομική ανάλυση*, αξιολογούνται οι βραχυπρόθεσμοι παράγοντες της εξέλιξης των τιμών, με έμφαση στην πραγματική δραστηριότητα και τις χρηματοπιστωτικές συνθήκες της οικονομίας. Λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η εξέλιξη των τιμών σε αυτούς τους χρονικούς ορίζοντες επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από την αλληλεπίδραση της προσφοράς και της ζήτησης στις αγορές αγαθών, υπηρεσιών και συντελεστών παραγωγής.

Η *νομισματική ανάλυση* επικεντρώνεται σε ένα πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα, εκμεταλλευόμενη τη μακροχρόνια σχέση μεταξύ χρήματος και τιμών. Η εν λόγω ανάλυση χρησιμεύει κυρίως ως μέσο διασταύρωσης, από μια μεσομακροπρόθεσμη προοπτική, των βραχυμεσοπρόθεσμων ενδείξεων για τη νομισματική πολιτική που προκύπτουν από την οικονομική ανάλυση. Στο πλαίσιο αυτό, αναλύει τους όρους χορήγησης πιστώσεων και των συνθηκών ρευστότητας, καθώς και το ρυθμό μεταβολής της ποσότητας χρήματος, προκειμένου μεταξύ άλλων να προλάβει την εμφάνιση χρηματοπιστωτικών ανισορροπιών ή μια υπερβολική αύξηση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων.

Για να επιτύχει τον πρωταρχικό σκοπό που είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, η ΕΚΤ έχει στη διάθεσή της μια σειρά από *μέσα νομισματικής πολιτικής*.

Τα πιο σημαντικά μέσα είναι οι *πράξεις ανοικτής αγοράς*, οι οποίες αποβλέπουν 1) στον επηρεασμό των επιτοκίων, 2) στη διαχείριση της κατάστασης ρευστότητας στην αγορά χρήματος και 3) στη σηματοδότηση της κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής. Οι πράξεις ανοικτής αγοράς μπορούν να ταξινομηθούν στις ακόλουθες τέσσερις κατηγορίες:

- πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης, οι οποίες είναι τακτικές αντιστρεπτέες συναλλαγές για την παροχή ρευστότητας με συχνότητα μια φορά την εβδομάδα και διάρκεια μιας εβδομάδας,
- πράξεις πιο μακροπρόθεσμης αναχρηματοδότησης, οι οποίες είναι αντιστρεπτέες συναλλαγές για την παροχή ρευστότητας με συχνότητα μια φορά τον μήνα και διάρκεια, συνήθως τριών μηνών,
- πράξεις εξομάλυνσης των βραχυχρόνιων διακυμάνσεων της ρευστότητας, οι οποίες διενεργούνται εκτάκτως με σκοπό τη διαχείριση των συνθηκών ρευστότητας στην αγορά χρήματος και τον επηρεασμό των επιτοκίων, ιδίως για να εξομαλυνθούν οι επιδράσεις που ασκούν στα επιτόκια οι αιφνίδιες διακυμάνσεις της ρευστότητας στην αγορά και
- διαρθρωτικές πράξεις, οι οποίες διενεργούνται για να προσαρμοστεί η διαρθρωτική θέση ρευστότητας του Ευρωσυστήματος, με τη μορφή αντιστρεπτέων συναλλαγών, οριστικών συναλλαγών ή έκδοσης πιστοποιητικών χρέους της ΕΚΤ.

Άλλα μέσα νομισματικής πολιτικής είναι οι *πάγιες διευκολύνσεις* με τις οποίες παρέχεται και απορροφάται ρευστότητα μιας ημέρας. Παρέχονται δύο πάγιες διευκολύνσεις: η διευκόλυνση οριακής χρηματοδότησης που δίνει τη δυνατότητα στους αντισυμβαλλόμενους, συνήθως πιστωτικά ιδρύματα, να αποκτούν ρευστότητα διάρκειας μιας ημέρας από τις εθνικές κεντρικές τράπεζες έναντι ασφάλειας με τη μορφή αποδεκτών περιουσιακών στοιχείων και η διευκόλυνση αποδοχής καταθέσεων την οποία οι αντισυμβαλλόμενοι έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν για να πραγματοποιούν καταθέσεις μιας ημέρας στις εθνικές κεντρικές τράπεζες.

Ως μέσο νομισματικής πολιτικής μπορεί να αναφερθεί η υποχρέωση των πιστωτικών ιδρυμάτων να *τηρούν ελάχιστα αποθεματικά*, κατατεθειμένα σε λογαριασμούς στις εθνικές κεντρικές τράπεζες, με σκοπό την σταθεροποίηση των επιτοκίων της αγοράς χρήματος και τη δημιουργία ενός διαρθρωτικού ελλείμματος ρευστότητας.

Εκτός των τριών αυτών κατηγοριών μέσων νομισματικής πολιτικής, υπάρχουν και τα *μη συμβατικά μέσα* νομισματικής πολιτικής, τα οποία ενεργοποιούνται σε περιόδους έκτακτων εντάσεων στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Μεταξύ των μη συμβατικών μέσων, συγκαταλέγονται και τα ακόλουθα:

- παροχή ρευστότητας με σταθερό επιτόκιο και κατανομή ολόκληρου του ποσού,¹⁰⁷¹
- διεύρυνση του καταλόγου περιουσιακών στοιχείων που γίνονται αποδεκτά ως ασφάλεια,
- πιο μακροπρόθεσμη παροχή ρευστότητας,
- παροχή ρευστότητας σε ξένο νόμισμα,
- οριστικές αγορές καλυμμένων ομολογιών,¹⁰⁷²
- πρόγραμμα για τις αγορές τίτλων.¹⁰⁷³

Γ. Εξωτερικές νομισματικές σχέσεις

Αν και η σταθερότητα των τιμών μπορεί να υπονομευτεί από τη συναλλαγματική πολιτική τρίτων κρατών, στο βαθμό που πολλά αγαθά διαπραγματεύονται σε νομίσματα τρίτων κρατών (πχ πετρέλαιο σε δολάρια ΗΠΑ), εν τούτοις η συνθήκη ανέθεσε την αρμοδιότητα για τις εξωτερικές οικονομικές σχέσεις στο Συμβούλιο, ακολουθώντας αντίστοιχη εθνική παράδοση. Ως εκ τούτου, έπρεπε να τεθούν ειδικά καθήκοντα στο Συμβούλιο, προκειμένου να διαφυλαχθεί η αποτελεσματική άσκηση της «εσωτερικής» νομισματικής αρμοδιότητας, δηλαδή η διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών.

α) Η διαφύλαξη της σταθερότητας των τιμών

Κατά τη συνθήκη «για να διασφαλιστεί η θέση του ευρώ στο διεθνές νομισματικό σύστημα, το Συμβούλιο εκδίδει, μετά από πρόταση της Επιτροπής, απόφαση

1071. Ενώ σε κανονικές συνθήκες, η ρευστότητα καλύπτεται κατόπιν δημοπρασιών με ανταγωνιστικό επιτόκιο, στις εξαιρετικές περιπτώσεις η ΕΚΤ μπορεί να αποφασίσει να καταναίμει ολόκληρη την ποσότητα ρευστότητας που ζητούν οι τράπεζες, δηλαδή να ικανοποιήσει όλες τις προσφορές, με σταθερό επιτόκιο.

1072. Για να υποστηρίξει ορισμένα τμήματα της αγοράς, το Ευρωσύστημα μπορεί να προβεί στην απευθείας αγορά συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων, αντί απλώς να αποδέχεται τέτοιου τύπου περιουσιακά στοιχεία ως ασφάλεια.

1073. Εν προκειμένω, η παρέμβαση αφορά τις αγορές χρεογράφων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στην ζώνη του ευρώ.

που καθορίζει κοινές θέσεις σχετικά με ζητήματα που παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση στο πλαίσιο των αρμόδιων διεθνών οικονομικών οργανισμών και διασκέψεων. Το Συμβούλιο αποφασίζει μετά από διαβούλευση με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα». ¹⁰⁷⁴

Πρόσθετες ρυθμίσεις περιλαμβάνονται στον σχετικό με τη σύναψη διεθνών συμφωνιών τίτλο. ¹⁰⁷⁵ Το Συμβούλιο, είτε μετά από σύσταση της ΕΚΤ είτε μετά από σύσταση της Επιτροπής και διαβούλευση με την ΕΚΤ, με σκοπό να πετύχει συναίνεση συμβατή με το στόχο της σταθερότητας των τιμών, μπορεί να συνάπτει τυπικές συμφωνίες για σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρώ έναντι νομισμάτων τρίτων κρατών. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Εάν δεν υπάρχει σύστημα συναλλαγματικών ισοτιμιών έναντι ενός ή περισσότερων νομισμάτων τρίτων κρατών, το Συμβούλιο μπορεί, αποφασίζοντας με ειδική πλειοψηφία, να διατυπώνει γενικούς προσανατολισμούς για την πολιτική των συναλλαγματικών ισοτιμιών έναντι αυτών των νομισμάτων. Αυτοί οι γενικοί προσανατολισμοί δεν θίγουν τον πρωταρχικό στόχο του ΕΣΚΤ που είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

Οι διατάξεις αυτές υπόκεινται σε νομοτεχνική παρατήρηση. Κατ' αρχάς δεν είναι κατανοητό γιατί για την επίτευξη του ίδιου στόχου το Συμβούλιο αποφασίζει με διαφορετικές διαδικασίες, ομοφωνία και ειδική πλειοψηφία. Εν συνεχεία, η συνθήκη της Λισαβόνας άφησε ανολοκλήρωτη την θεσμική βελτίωση που συνίσταται στην αποφασιστικότερη συμμετοχή της ΕΚΤ, περιοριζόμενη να θέσει το καθήκον της διαβούλευσης. Σε κάθε περίπτωση, οι διατάξεις αυτές δεν έχουν τεθεί μέχρι σήμερα σε εφαρμογή. ¹⁰⁷⁶

β) Ενιαία εκπροσώπηση

Η διασφάλιση της θέσης του ευρώ στο διεθνές νομισματικό σύστημα συνεπάγεται πολλά μέτρα, για τη λήψη των οποίων αρμόδια είναι τόσο η Ένωση όσο και τα κράτη μέλη. Η ενιαία εκπροσώπηση συναντά δυσκολίες που προέρχονται από τον τρόπο κατανομής των αρμοδιοτήτων όχι μόνο μεταξύ της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, αλλά και στο εσωτερικό της τελευταίας. ¹⁰⁷⁷

1074. Άρθρο 138.1 ΣΛΕΕ.

1075. Άρθρο 219 ΣΛΕΕ, το οποίο ρυθμίζει το θέμα κατά παρέκκλιση από τη γενική διαδικασία του άρθρου 218.

1076. Βλ. σχετικά την αποκληθείσα Plaza Accord, 1985, μεταξύ της Γαλλίας, Γερμανίας, Ιαπωνίας, ΗΠΑ και Ηνωμένου Βασιλείου, με την οποία υποτιμήθηκε το δολάριο ΗΠΑ έναντι του ιαπωνικού γέν και του γερμανικού μάρκου.

1077. Βλ. για παράδειγμα το άρθρο 127, παράγραφοι 5 και 6 ΣΛΕΕ, όπου το θέμα της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων αντιμετωπίζεται από τα κράτη μέλη, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Επιπρόσθετα, στο πεδίο των διεθνών νομισματικών και οικονομικών σχέσεων δρουν διάφοροι διεθνείς οργανισμοί, όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η ομάδα των 7(G-7) και πρόσφατα των 20 (G-20), καθώς και η Τράπεζα των Διεθνών Διευθετήσεων.¹⁰⁷⁸

Τέλος, στις περισσότερες των περιπτώσεων τα νομισματικά θέματα αντιμετωπίζονται από κοινού με τα οικονομικά, με αποτέλεσμα να καθίσταται δυσχερέστερη η ενιαία εκπροσώπηση.

Το θέμα της «εξασφάλισης ενιαίας εκπροσώπησης στο πλαίσιο των αρμόδιων διεθνών οικονομικών οργανισμών και διασκέψεων», η συνθήκη το αντιμετωπίζει ως εξής. Μετά από πρόταση της Επιτροπής, το Συμβούλιο μπορεί να εγκρίνει τα κατάλληλα μέτρα. Το Συμβούλιο αποφασίζει μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ. Για τα μέτρα αυτά, δικαίωμα ψήφου έχουν μόνο τα μέλη του Συμβουλίου που εκπροσωπούν κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ. Η απόφαση λαμβάνεται με ειδική πλειοψηφία.¹⁰⁷⁹ Η ρύθμιση αυτή εντάχθηκε στις διατάξεις για τη νομισματική πολιτική της Ένωσης, με αποτέλεσμα να δίνεται προβάδισμα στην επίτευξη των στόχων που αυτή επιδιώκει.

Ωστόσο, επί του θέματος πρόσθετες διατάξεις περιλαμβάνει ο τίτλος για τις διεθνείς συμφωνίες. «Όταν χρειάζεται να διαπραγματευθεί η Ένωση συμφωνίες για νομισματικά ή συναλλαγματικά θέματα με ένα ή περισσότερα τρίτα κράτη ή διεθνείς οργανισμούς, το Συμβούλιο, ύστερα από σύσταση της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ, αποφασίζει τη μεθόδευση των διαπραγματεύσεων και της σύναψης των συμφωνιών αυτών. Η μεθόδευση αυτή εξασφαλίζει ότι η Ένωση εκπράζει μια ενιαία θέση. Η Επιτροπή συμπράττει πλήρως στις διαπραγματεύσεις».¹⁰⁸⁰ Το προβάδισμα στην εκπλήρωση των σκοπών της ΟΝΕ αντανάκλαται επίσης και στην ακόλουθη διάταξη σύμφωνα με την οποία «με την επιφύλαξη της αρμοδιότητας και των συμφωνιών της Ένωσης για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, τα κράτη μέλη μπορούν να διαπραγματεύονται στα πλαίσια διεθνών οργανισμών και να συνάπτουν διεθνείς συμφωνίες».¹⁰⁸¹

Η νέα δόμηση που έγινε με τη συνθήκη της Λισαβόνας, δηλαδή η αντιμετώπιση του θέματος σε δύο διαφορετικά επίπεδα, αυτό της νομισματικής πολιτικής και των διεθνών συμφωνιών, δεν φαίνεται επομένως να θίγει την αποτελεσματική εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της Ένωσης.¹⁰⁸²

1078. Bank for International Settlements (BIS).

1079. Άρθρο 138 ΣΛΕΕ.

1080. Άρθρο 219.3 ΣΛΕΕ.

1081. Άρθρο 219. 4 ΣΛΕΕ.

1082. Το άρθρο 111 ΣΕΚ το οποίο αποτελούσε τμήμα του κεφαλαίου για τη νομισματική πολιτική περιλάμβανε το σύνολο των σχετικών διατάξεων.

Δ. Τα κράτη μέλη με παρέκκλιση

Τα κράτη μέλη για τα οποία το Συμβούλιο δεν έχει αποφασίσει ότι πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υιοθέτηση του ευρώ, αποκαλούνται κράτη μέλη για τα οποία ισχύει παρέκκλιση. Οπότε επί των κρατών αυτών δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις που προβλέπονται για τα κράτη της ευρωζώνης, όπως:

- δεσμευτικά μέσα διόρθωσης των υπερβολικών ελλειμμάτων,
- στόχοι και καθήκοντα του ΕΣΚΤ,
- έκδοση του ευρώ,
- πράξεις της ΕΚΤ,
- νομισματικές συμφωνίες και άλλα μέτρα συναλλαγματικής πολιτικής.¹⁰⁸³

Η κατάργηση μιας παρέκκλισης προϋποθέτει επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερής σύγκλισης, με γνώμονα την πλήρωση των ακόλουθων τεσσάρων κριτηρίων¹⁰⁸⁴:

- επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών το οποίο καταδεικνύεται σε σχέση με το ποσοστό πληθωρισμού τριών κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις,¹⁰⁸⁵
- σταθερότητα των δημοσίων οικονομικών που καταδεικνύεται από την επίτευξη δημοσιονομικής κατάστασης χωρίς υπερβολικό δημοσιονομικό έλλειμμα,
- τήρηση των κανονικών περιθωρίων διακύμανσης που προβλέπονται από το μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος επί δύο τουλάχιστον χρόνια, χωρίς υποτίμηση έναντι του ευρώ,¹⁰⁸⁶
- διάρκεια σύγκλισης αντανακλώμενη στα επίπεδα των μακροπρόθεσμων επιτοκίων.¹⁰⁸⁷

1083. Άρθρο 139 ΣΛΕΕ.

1084. Άρθρο 140 ΣΛΕΕ.

1085. Σύμφωνα με άρθρο 1 του πρωτοκόλλου 13 σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης, το κριτήριο της σταθερότητας των τιμών σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος έχει σταθερές επιδόσεις στο θέμα των τιμών και μέσο ποσοστό πληθωρισμού, καταγεγραμμένο επί ένα έτος πριν από τον έλεγχο, που δεν υπερβαίνει εκείνο των τριών, το πολύ, κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών, περισσότερο από 1 ½ ποσοστιαία μονάδα.

1086. Από 1.1.1999 ισχύει ο νέος Μηχανισμός Συναλλαγματικών Ισοτιμιών με όριο διακύμανσης +/- 15%. Ωστόσο, αν εξαιρεθεί το νόμισμα της Δανίας που η διακύμανση του οποίου είναι +/- 2.5%, τα υπόλοιπα νομίσματα των κρατών μελών με παρέκκλιση διακυμαίνονται ελεύθερα.

1087. Σύμφωνα με το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου το κριτήριο της σύγκλισης των επιτοκίων σημαίνει ότι το κράτος μέλος επί διάστημα ενός έτους πριν από την εξέταση, έχει μέσο ονομαστικό μακροπρόθεσμο επιτόκιο που δεν υπερβαίνει εκείνο των τριών το πολύ κρατών μελών με τις καλύτερες επιδόσεις από άποψη σταθερότητας τιμών, περισσότερο από 2 ποσοστιαίες μονάδες. Τα επιτόκια υπολογίζονται βάσει μακροπρόθεσμων ομολόγων του δημοσίου ή συγκρίσιμων χρεογράφων, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές των εθνικών ορισμών.

Εάν αποφασιστεί να καταργηθεί μια παρέκκλιση, το Συμβούλιο, με ομόφωνη απόφαση των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ και του συγκεκριμένου κράτους μέλους, μετά από πρόταση της Επιτροπής και μετά από διαβούλευση με την ΕΚΤ, θεσπίζει αμετάκλητα την ισοτιμία με την οποία το ευρώ αντικαθιστά το νόμισμα του συγκεκριμένου κράτους μέλους.¹⁰⁸⁸

Εφόσον υπάρχουν κράτη μέλη με παρέκκλιση, συγκροτείται όπως ήδη επισημάνθηκε ως τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ το γενικό συμβούλιο. Γενικά, η ΕΚΤ ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών κεντρικών τραπεζών, ενισχύει το συντονισμό των νομισματικών πολιτικών και παρακολουθεί τη λειτουργία του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών. Κάθε κράτος μέλος για το οποίο ισχύει παρέκκλιση αντιμετωπίζει τη συναλλαγματική του πολιτική ως πρόβλημα κοινού ενδιαφέροντος.

Τέλος, η Συνθήκη αναφέρεται σε δυσχέρειες του ισοζυγίου πληρωμών ενός κράτους μέλους με παρέκκλιση, καταστάσεις που μπορούν να πλήξουν τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ή την πραγματοποίηση της κοινής εμπορικής πολιτικής. Του θέματος επιλαμβάνεται η Επιτροπή και το Συμβούλιο, το οποίο παρέχει αμοιβαία συνδρομή, είτε ως συντονισμένη δράση, είτε ως μέτρα αποφυγής εκτροπών του εμπορίου, ενώ προβλέπεται και η δυνατότητα χορήγησης περιορισμένων πιστώσεων. Σε περίπτωση αποτυχίας, η Επιτροπή επιτρέπει στο εν λόγω κράτος μέλος να λάβει μέτρα διασφάλισης. Σε περίπτωση αιφνίδιας κρίσης του ισοζυγίου πληρωμών, ένα κράτος μέλος με παρέκκλιση μπορεί να λάβει συντηρητικώς τα αναγκαία μέτρα διασφάλισης, τα οποία και λήγουν με απόφαση του Συμβουλίου.¹⁰⁸⁹

1088. Άρθρο 140.3 ΣΛΕΕ.

1089. Άρθρα 143 και 144 ΣΛΕΕ.